

КЪОНА ТІЕХЪЕ
ГалгІайчен кЪонача
гвардейцаша пайдане
къамаъл ду кагирхошца

16

ГИШЛОШЪЯР
Керда музей хургья
вай мехка

10

СЕРДАЛО

1923 100 лет 2023

WWW.SERDALO.RU

ГІАЛГІАЙ МЕХКА КЪАМАН ЮКЪАРА ГАЗЕТ

№6 (12583)
Сабкура
бутт,
16 ди, 2023 шу

Газет арадувл 1923-ча шера
бекарга бетта 1-ча дийнахъа денз

1973-ча шера
«Сердало»
газета
«Знак почета»
яха орден
еннай

ТОПАМАШ
Республикерча
фабрикашка
хъежар Мехкада

2

ХАТАР
Туркий мехка хатар
хиннача вай мехкахой
бий тохкаш да

4

КЪАМАН ВАХАР
Илдарха-ГІалий тІа пхе
сага ахчанца гІо дир

5

ЦІАЙГА КИЙЧЛУШ
Кульгболхлой
ГалгІайчен 100 шу
дизарга кийчлуш ба

6

КУЛЬТУРА
Къаман библиотеке
кхетаче дІахьоргья

9

www.serdalo.ru @gserdalo vk.com/gserdalo Дзен сердало

**Мехка керда таронаш
СКФО гІолла салаalara эггара аьттув
болашагІа я ГалгІайче**

8

**Турпалхочоа —
йловхал**

Болам хьаллаьцар
вай мехкахоша

3

Берий дарбанче ваха хилар Мехкада

Курскенакъсан ИбрахИм

Берий дарбанче ваха, цигарча болхлошца къамаъл деш, хилар вай мехкада Келаматанакъсан Махьмуд-Иаъла.

Республикан кулгалхо-чо техкар, дарбанче нах тIайбар, царга хъажар мишта латт.

Дарбанчен керттера лор волча Муцолганакъсан Мухьмада дехар дир Мехкадагъа, диализа эшаш йола МультиФильтрат яха аппарат вIаштIехъаяккха хъажа шоашта, аьнна. Из эш дийкка, жамарашта, дега лазараш долча берашта.

«МультиФильтрат яха аппарат цахиларо дукха хIама кIалдурт. Цунца дарба де дезаш дола бераш Москве, Ростове, Ставрополе дIахъежаду оаха. Тхоай низаца из аппарат эца аьт-тув балац тха. Таханарча дийнахъа эггара чIоагIагIа эшача хIамаех я из», — аьлар Мехкадагъа Муцолганакъсан Муцхьмада.

Берашта лерттIа дарба де эшаш мел дола хIама дIаяздар тIадиллар республикан Кулгалхочо керттерча лора.

Республикерча фабрикашка хъежар Мехкада

Курскенакъсан ИбрахИм

Барзкъаши маьчеш хъае-ча фабрикашка болх мишта дIабода хъожаш, хилар Мехкада.

Украинерча тIема юкъе дакъа лоацаш болча бIухошта гIирс тегаш латт цига. Россее герзашцарча низех йолча мини-

стерствос 20 эзар пара маьчеш тега аьнна тIадилла гIулакх кхоачашдеш, 12 эзар пара иккаш тийга баьннаб уж. Цъхан дийнахъа 700 сага маьчеш тег цу фабрике.

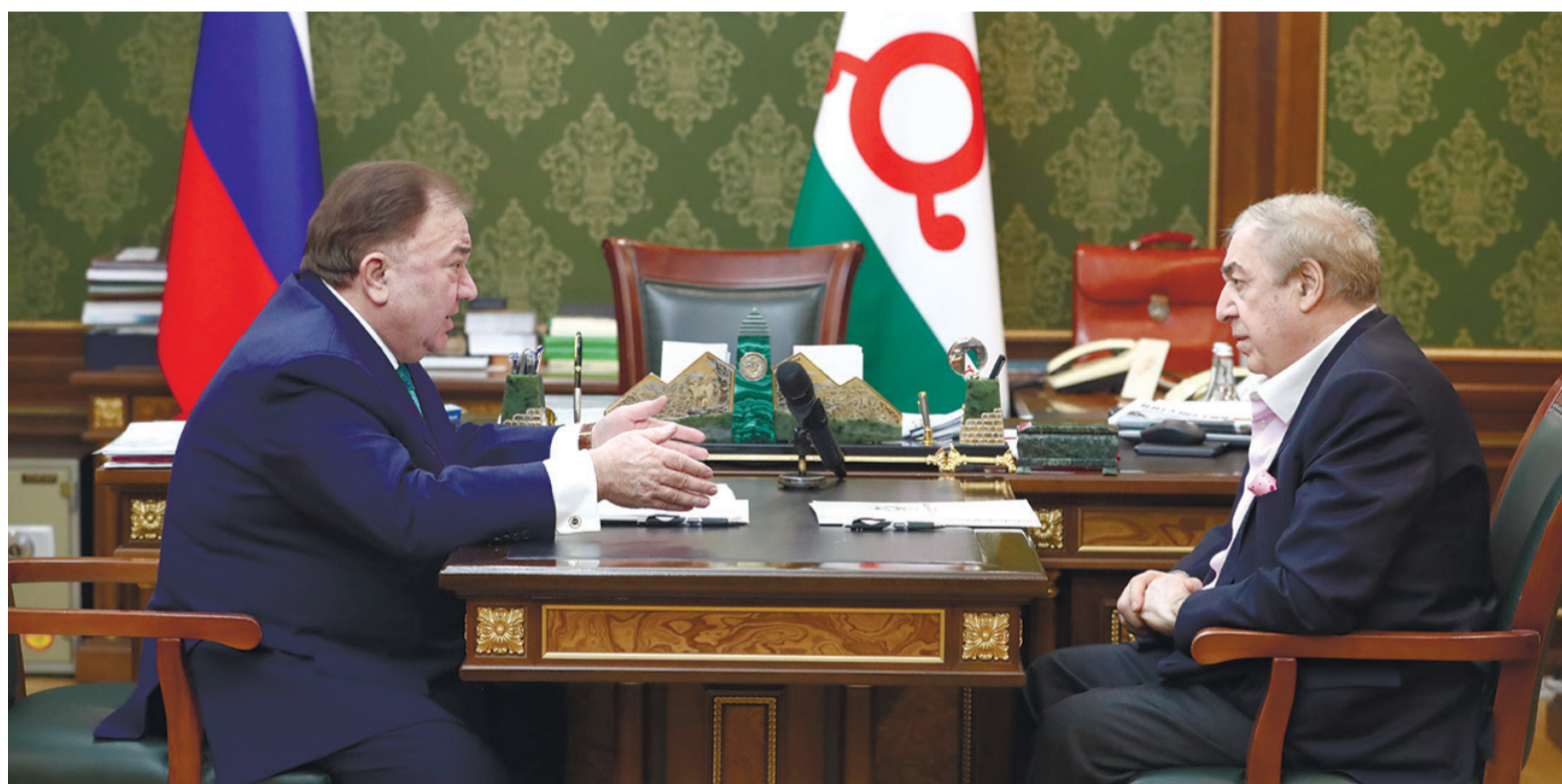
«Тема гIулакхах болча болхлоша хъаьннад, къаьстта бIухошта еш йола маьчеш мишта хила еза. ДикагIдолча тIоарсках, каучуках айраш деш, хъаю уж.

ТIайийха, никъ беш, хъежаб бIухой цар дикалга. Из болх йистебаьлча, кхыча тайпара кеп йола маьчеш хъае лерхI цига», — йоах хоамо. Шинна фабрико, Мехкадаь администраце тIадилла декхар кхоачашдеш, 500 комплект тегаргъа бIухошта. Дега агта, дIайха барзкъаш царна тахан геттара эшаш да. «Могаш, маьр-

ша болаш, шоай декхар диза кхоачашдаь, цIенах кхеталба вай бIухой. Царна мел эшача хIаманга хъажар, вай массане декхар да!» — аьлар мехкадас Келаматанакъсан Махьмуд-Иаъла.

Республикан кулгалхо хъежар хIамаш мишта хъатег, иштта складашка латтача хъадаь даьннача барзкъашка а.

Керда гIишлош хъалъе лерхI республике

Султиганакъсан Йоакъап

Вай мехка вена хилар цIихеза бизнесмен вола Гуцаранакъсан Микаил. Мехкадаьца Келаматанакъсан Махьмуд-Иаълаца, республикерча хъакимашца кхетаче хилар цун. Дийцар мехкара экономически хъал тоаде эшарех.

«Хъалъе езаца паччахьалкхен филармонех, драматически театрах дийцар вIашагIкхетаре.

Из чIоагIо яьар дукха ха йоацаш РФ культуран министерствонна кулгал деча Любимова Ольгайца къамаъл дIахьош. Цу вIашагIкхетаре Гуциранакъсан Микаила белгалдир, 2023-ча шера Магасе кхо седкъа бола отель хъалъергъа, аьнна.

2024-ча шера республике хъалъе йолае лерхI йоккха дарбанче. 2015-ча шера Россее президента Путин Владимира соцам бир, федеральни новкъосталца ГIалгIайче культуран

оагIонцара 6 гIишло хъалъе еза, аьнна. 2024-ча шера, гIалгIай паччахьалкхен 100 шу дузаш, кийча хургъа царех цъхайола моттигаш. «Культуран гIулакха эшаш йола моттигаш тахан лакха тIахъожам бе безаш я вай мехка. 1993-ча шера хъакхеллача филармоне тахан, а ший доалахъа гIишло яц.

ХIанзалца из болх Амфитеатре хиннаб, таханарча дийнахъа из моттиг харцар кхерам болаш я, аьнна, кхы цул дикагIа

йоацача гIишлон чу дIачубахаб филармоне болхлой. Культуран оагIув хъаллоацаш йола моттигаш дукхагIа хилар кагирхошта пайдане хургда», — аьлар вай Мехкадас. Эрсий драматически театра гIулакх, а агтачахъа даккха дезарех да.

Къаьнарча гIишло чу 400 саг мара чухошац. Магасе доазув къоастадаьд кердача гIишлонна. Кердача фусаме 650 сага Юховша моттигаш хургъа». Керда гIишлош хъалъера тIехъа

сайгара гIо дергда аз. Филармони, драматически театр хъалде ухк шера дIаболалургъа аьнна хет сона», — аьлар Гуцаранакъсан Микаила. Республике керда, йоккха дарбанче, музей, Эса тIа водозабор отгаяра проекташ дIайохийтаргъа вай хъакимаша федеральни моттиге.

«Наьсарерча паччахьалкхен музейе ваха хилар со, дукха ха йоацаш. ГIишло геттара тиша я, ше дуаргдар дия аьнна дикка ха йолга, гуш да дIа хъа хъежача. Лакха мах бола хIамаш йооттае моттиг йоацаш, лармашка латт шоай, яхаш, леткъар цу чура болхлой. Цул совгIа, наха музейе дукха хIамаш дIачутел, моттиг дикагIа яларе, кхы, а дукхагIа хургъар уж. Музеера моттиг къе йоландаь, бахархой лоархIабац боккха лерхIам бола балхаш цу чу дIачутела», — аьлар Мехкадас.

Иштта цо белгалдир, таханара дарбанче унахошта готта йолга. Дуккхача наха моттигаш йола дарбанче эш республике.

«САФМАР» яхача проектага гIолла дукха гIишлош яьй тайп-тайпарча мехкашка. Лакха тIахъожам лоаттабу оаха хIара гIишло боагIаца боараме болх дIахьош хъалъергIолаш», — дийцар Микаила. Из гIулакх ма хетта дIагIоргдолаш, тоабан юкъеоза беца республикан паччахьалкхен болхлой, Паччахьалкхен Дума депутаташ.

ГалгIай метта 100 шу дузаш хилара хетаяь урок хилар, Наьсарерча №3 йолча ишколе

Батайнаькъан Хьава

ГалгIай метта йоазон 100 шу дузаш хилара хетадаь вIашагIкхетар хилар тахан, Наьсарерча №3 йолча ишколе. Цига вIашагIтехаяр пхелагIа, цъьайттлагIа ши класс. Цъьана урок дIаяьбара баьхан дар, зIамагIчар а боккхагIчар а шоайла кхетабергболаш наьна мотт мишта бувц хьажар, — аьлар цу классай кулгалхо йолча Ди-баранаяькъан Хаде. ЦъьайттлагIа класса дешархоша Орцханаяькъан Ясминас, Оздой Танзилас дIайолайир урок, цIихезача йоазанхой дешашца:

«Нагахьа санна халкъ хIалакде безам бале, дIадаккха цунгара кхо хIама: цун мотт, цун поэзи, цун ашараш» (Низами).

Наьна метта дозал гойташ, метта сий деш дола дешаш дукха хезар цу вIашагIкхетаре.

Гуш дар берашта луш бола хьехам лакхача боарам тIа латтилга. Кхоана денз дIадолалуш да галгIай метта хетадаь итт ди. Цунца ювзаенна дIахьош я, хIара ишколе хIана яц аьнна, галгIай метта хетаяь уроках. Цунга еш йола хьалхара кийчо яр, тахан №3 йолча ишколе хиннар а.

Турпала цIи лелаеш хургба урам

Султиганаяькъан Йоакъап

хувца, аьнна.

Илдарха-Галий тIарча мэре, 1-ча микрорайоне бахача нахагара каьхат кхачад, Заводской оалаш болча урама цIи, Россе турпал волаш, вахар хаьдача Хамхой Адама цIерца

«Шахьарерча администрацен архитектурни гулакх болча болхлой Цхьорой Мухьмадеи, Оздой Мухьмадеи, горсовета депутатий, МВД болхло волча Амаканаяькъан Хьусена

цу моттиге бахача нахаца къамаьл хилар», — йоах тхога кхачача хоамо.

Бахархошца къамаьл даро хьахьекхар, Россе воккха турпал волаш, деналца ше дIахьекхача сага цIи шоаш бахача урамо лелаяр наха мел

лоархIаме да. Хувца деза каьхаташ хувца кийча бар цу микрорайонера бахархой. Еригача республикан, Россе наха вовзаш волча сага цIи мехкарча урамаша лелае еза. Из гулакх чакхдаккха комиссена тIадиллад администраце.

Шоай саготдеча хIамаех дийцар наха

Султиганаяькъан Йоакъап

Вахаре эггара чIоагIа саготдеча хIамаех дийцар мехкарча наха. 100 сагага хоаттам беш, дIабихьача балхо гучадаьхар царна дукхагIа Iаткъаш дола хIамаш.

90% кхоачаш болча бахархоша дийцар, балха е цIагIа ток йоацаш висар, эггара халагIа гулакхех да, аьнна. Ток цахиларо деррига вахарера гулакхаш совцаду. 87% наьха сатем боабер интернет дIаяккхар да. Болх беча наха, деша багIарашта чIоагIа новкъарле ю цу хIамо.

Иштта цар дийцар, хий локьадар, газ цахилар, наькъа ваха араваьлча, машен ца кхеташ дукха латта везар, ажкан хана массанаьха дом хилар, царех тарра кхьадараш.

Болам хьаллаьцар вай мехкахоша

Султиганаяькъан Йоакъап

болам дIабихьар Наьсарерча берий исбахьален ишколе.

Горсовета депутаташа, шоай лоамагIа наха гIо дераша, «ЦаI йола Росси» яхача парте секретарь волча Бохтаранаяькъан Ювсапа дакъа лоацаш, «Турпалхочоа — йовхал» яха

«ХьагIадоагIаца Даьхен гулакха латтарий денна хетадаь дIайха совгIаташ хьадеш, каьхаташ яз деш, хилар боламо доакъашхой», — йоах хоамо. «Вай мех-

кара дIахьоча хIамашца, Россе блухошгIа дIайха совгIаташ дахьийтадар оаха. Вайна ховш да, тахан цу наха вайгара терко мел чIоагIа эш.

«Турпалхочоа — йовхал» яхача боламо аьттув лу, тахан хала денош дуаш латтача блухой

дегаш ураоттаде. Цен араьха болча наха гетгара чIоагIа эш терко», — аьлар Бохтаранаяькъан Ювсапа. Деррига каьхаташ, тхах яь тайп-тайпара хIамаш «ЦаI йола Росси» яхача моттиге дIахьоргьа, цигара йойохьийтаргIолаш.

Мохк агаш хоаденад вайцига

Курскенаькъан ИбрахИм

Укх бетта ийслагIча дийнахьа мохк агаш хоаделар Шолжа районе. МЧС болхлоша беча хоамах, мохк агар зувш хилар, бийсан итт сахьат даьннача хана.

«Укх бетта ийслагIча дийнахьа бийсан итт сахьат даьлча, вай республикерча МЧС болхлоша «Россе академе Илман геофизически балх бу цаI йолча моттигерча» Илматохкама института чуйоагIча хIирашкаьарча ФГБУ болхочунгара хоам бера, Шолжа район йолча моттиге, 2.4 балл йолаш, 18 км кIоарга мохк аьгаб, аьнна».

Цул хьалха, акхан юкьерча бетта бархIлагIча дийнахьа, хиннадар цу районе 4,1 баллага кхоачаш мохк агар. Кхы а хьалхагIа, 2020-ча шера, Iан хьалхарча бетта 23-ча дийнахьа 4,7 балл йолаш мохк аьгабар цига. Кьахетаме волча АллахIа лораболба вай мохк!

Туркий мехка, Шаьме хIамаш йохьийтаргья вайцигара

Султиганаькъан Йоакьап

Туркий мехка, Шаьме мохк агар бахьан долаш, вахарах бехача наха яхьийта хIамаш гульеш латт Магасе. Цох хоам бу шахьара администраце. «Боахамех бехача наха чIоагIа эш тахан молхаш, тIабувха гIирс.

Озанакьан Салмана цIерах болча урам тIарча Пхьарчанаькъан М. цIи лелаеча стадиона тIа Иоаеш латт царна яхьийта кийчеш йола хIамаш», — йоах хоамо. Цу хьакьехьа долча хаттарашта йола телефонан номераш — 8(926) 077-77-01; 8(965) 200-20-01.

Цу наха новкьостал де эттай «Дикача наха клуб», «Тешам» яха наха гIо деш йола моттигаш. Республикерча шахьарашка, юрташка хьайийллай иштта кхьйола моттигаш.

Туркий мехка хатар хиннача вай мехкахой бий тохкаш да

Султиганаькъан Йоакьап

ГалгIай Республикан кулгалхочо Келаматанаькъан Махьмуд-Иаьлас тохкаш да, Туркий мехка лаятта агарах хиннача хатара юкье вай бахархой бий, аьлар «Сердало» газетага ГалгIай Республикан кулгалхочун зарбан болхлоша.

«Дерригача дунено теркам тIабохийташ, этгад Туркий мехка, Шаьме мохк агарах нийсенна хатар, хIара денна дукхагIа хулаш боагIа цига байнараш.

Хьалхарча дийнахьа денз, аз декхар оттадаьдар цу юкье ГалгIай нийсеннабий хьажа. Таханарча денга кхоачаш, цига вай мехкахой ба, аьнна, хоам

кхьаьчабац», — аьлар Келаматанаькъан Махьмуд-Иаьлас ший телеграм-каналага гIолла.

ХIанз укх сахьате ГалгIай Республикан Миннац тIателла бувзаме яьнна болх беш я Россе МВД-ца. Туркий мехкарча РФ Генеральни консульствон викалаша яхачох, цига этта хьал чIоагIа чоалхане хиларах, хIанз укх сахьате

цу юкьегIолла Россе посольствога хоам бе таро яц цигарча Iаьдала, вай мехкара саг ва е вац яха хоадам бара, байнарашта юкье саг вий хара.

«Массаза а теркама юкье лоаттадергда вай из дош, цунах бола хоам бергба республикан бахархошка», — аьлар ГалгIай Республикан кулгалхочо.

Шаьме 22 тонн гуманитарни новкьостал дахьийтар

Султиганаькъан Йоакьап

ГалгIайчен Iаьдало хьалхара гуманитарни новкьостал дахьийтар Шаьме, мохк агарах зе хиннача наха лаьрхIа.

ЛаьрхIача моттиге из дIакхоачаргда кхоана, цунах хоам бир ГалгIайчен кулгалхочунга Келаматанаькъан Махьмуд-Иаьлага республикан Миннаца кулгалхочо Беканаькъан Вахас, аьлар «Сердало» газетага ГалгIай Республикан Кулгалхочун зарбана болх лелабераша.

«Iа тIадиллача декхарах, республика дегIаяра йолча Кьаман фондечра ахчах 22 тонн хьоар ийцадар. Из мухь селхан Московски областа Чкаловски аэропорте дIабахьийтаб, дIахо Шаьмерча наха новкьостала из дIахьоргболаш.

Кхоана гуманитарни мухь Шаьме хургба.

Цунца цьхана мехка лаьрххIа йола пункташ вIашагIьехкай, цига наьха таро я тIабувхабу гIирс, молхаш, цIенонна кхоачам, пишкаш хьакхяхьа. ГалгIай Республика дегIаяра Кьаман фонд, Россе МВДас лаьрххIа оттаяча списках мел эшаш йола хIама эцаш йоалл», — аьлар Беканаькъан Вахас.

«Дег чура хала хеташ, тIаэц оаха Туркий мехка, Шаьме нах байна хилара хоам. Итташ эзараш нах чубаха тхов-кIийле,

йовхал, яа хIама йоацаш бисаб.

ГалгIайче цунна юстара юсаргьяц.

Туркий мехка бахача наха дерригача дунено новкьостал лоаттадеш хиларца, массехк халагIча хьале йисар Шаьме я, цига саккура бетта (февраль) ийслагIча денга кхаччалца йолча хана, мохк агарах дIакьайлай тIаводаш йола

моттиг», — аьлар, из лоархIаме новкьостал дувцаш, Келаматанаькъан Махьмуд-Иаьлас.

Цо белгалдир, хатар хиннача наха новкьостал дара мехка бахархой сагота ба, новкьостала луш йола хIамаш гульеча моттиге хIара денна молхаш, тайп-тайпара хIамаш хьакхухьаш, иштта дика дакьа дIалоацаш

я республикан дика гIулакхаш карагIдувла фондаш а.

Карарча хана пункташ хьайийллай ГалгIай Республикан шахьарий, юртий администрацешка. Нахага хоам дIабаьб хатар хиннача мехка бахачачарна хьалхарча аргIах эшар фуд хайташ, цар дег тIара новкьостал а ду.

50 сагагара 195 млн сом лочкъадар гучадаьннад

Султиганаькъан Йоакъап

ГалгIай Республице ГIолла йолча тохкама комитето чакхдаькхар, 1970 шера вьъча моттигерча вахархочунна духьала бехк беш хинна уголовни ГIулакх. Цо даь зе ДIалоархIаш да РФ УК 159 ст. 4-ча даькъаца, аьнна хоам бир «Сердало» газетага.

Илдарха-ГIалий тIа пхе сага ахчанца гIо дир

Султиганаькъан Йоакъап

Илдарха-ГIалий тIарча вице-мэра Малсаганаькъан Иналкъас кулгал деш, вахара хьалаш тохкача комиссе кхета-че хилар, халача хьалашка ба-

хача наха новкъостал дара хьакъехьа, аьлар «Сердало» газетага муниципальни даькъ тIарча мэре зарбан болхлоша.

«Илдарха-ГIалан бахархоша язъь хинна пхи заявлени яр

тохкаш, уж яр шоашта ахчанца новкъостал дар дехаш. Хьалххе а цу наьха каьхаташка а хьежа, администраце вахарца дувзаденна гIо деча отдела болхлоша, цIагIа чу а баха, цу наьха хьалаш техкадар», — йоах хоамо.

Комиссе дIабихьача балха юкъе, кхаь сага новкъостал дир, республикан арахьарча шахьарашка а баха дарба дергдолаш, цьханнена молхаш эца а, иштта хала боахкача цьхан дезала ахчанца а гIо дир.

Администрацешка нах тIаийбу ди да

Султиганаькъан Йоакъап

Кердача шера хьалхара бетташ бахархой тIаийбеш, царна эшар тохкаш дIадолх шахьарашкарча, юрташкарча администрацешка.

Шолжа-Шахьарерча администраце дIабихьар из болх.

«Шахьара да волча Гумаранаькъан Аслана тIаийцар ше волча итт саг. Шоай вахарера кхоачамбоацараш дувцаш бар берригаш.

Вахара хьал тоаде, цьхьаца гIулакхаш чакхдаха гIо дехаш бар уж. Наха хьатIадена деррига хаттараш доашхаш, болх дIахьоргба администраце», — йоах хоамо. Цу гIулакха къаь-

стта ха а оттаяь, таька деза наха дIадехараш.

Шахьарерча бахархошка

хоам бу, нах тIаийбу ди хIара кхаьрача дийнахьа долга. Итт сахьатагара делкъий-

на сахьат даллалца, царга ладувгIаш, хургва шахьара да.

Мах боацаш Юмабала аьттув ба

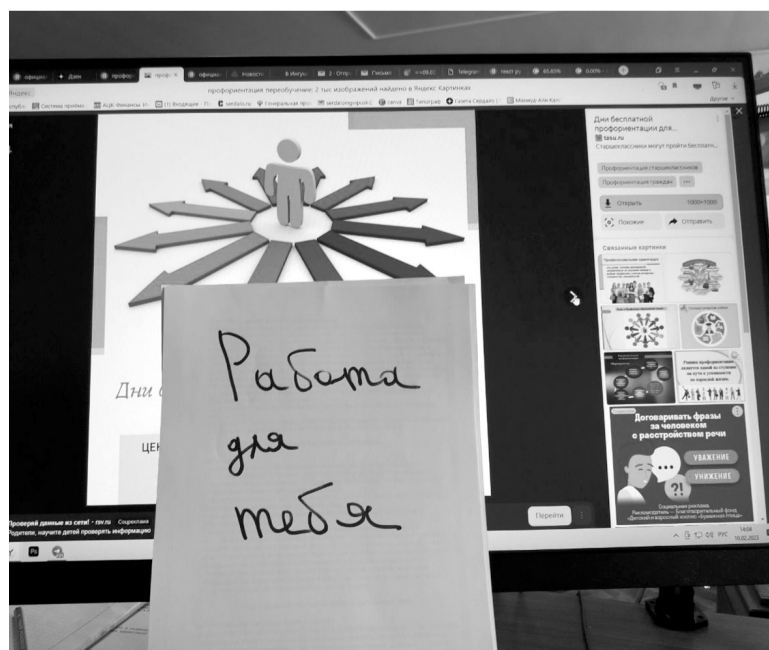
Султиганаькъан Йоакъап

Дуккхача кхийолча моттигашка санна, вай мехка, а дIахьош я, мах боацаш бахархошта цьхьаца говзалаш Юмаеш йола проект. Цу хIамо аьттув лургба наха шоашта хьабургобола болх Юмабе, лаха.

«Цу проекто чулоац 35 шу даланза бола бахархой, берий кхо шу даллалца балхара цIагIа сайца ноаной, ишколе даханза долча берий

балха боаца ноаной, 50 шера тIехбаьннараш, ОСЗ дIаязбаьлатта хьабе болх боацараш, балхара дIабахар кхерам бола къахьегамхой, иштта кхьбараш а», — йоах тхога кхаьчача хоамо.

Цу юкъе дакъа лаца безам бар, «Россе болх (<https://trudvsem.ru/educational-programs>)» яхача портале дIаязвала веза. Цул тIехьагIа, наха болх лехача моттигашкарча къахьегамхоша хIара сага аттагIа, дикагIйола программа хьалаха гIо дергда.

«Хьалххе а дIабихьача тохкама балха юкъе гучадаьлар, 2013-ча шера, Санкт-Петербурге дIаязъ-ьяча хоадам боллаш бехктокхам болча юкъарлоно (общество с ограниченной ответственностью) хьаденна генеральни доверенность шийга хилараш, Ньсарен шахьаре дуккхача вIаштIара даь дий цIа хьалде цо лаьрхIа хилар. Уж хьалде дезаш дар цу ценой хургболча даьша шоай ахчан дакъа юкъехьош», — йоах хьабайтача хоамо.

Белгалдаккха деза, зуламхочо, реклама лелаеш, цу юкъе эшаш дола боьколуш, барт баь хилар гойташ дола каьхаташ а доацаш, дукхагIбола нах ценош хьалдеш дакъа лоацарашта юкъебихьа хилар. Цагара аьнна хьатIаихад цунна.

Иштта, тешам байна-ча зуламхочо, ше деш дар боьконах да, аьнна, хетийтара; арендах лаьтта а ийца, болх дIаболабир, ахчаш хьатIадайтача наха квитанцеш дIа а телаш.

Бакьда 2016 шера денз, из саг ценош хьалдеш хиннавац, техника а е болхлой а гIишлон даькъ тIа боацаш ба. Цул тIехьагIа зуламхочо цьха иттех саг Iехававь, царгара ценна дакъа оттара доагIа ахчаш хьа а ийдеш.

Техьара договор цу нахаца цо оттадаьд 2020 шера, хьалилоаь гIишло сеца кхо шу даьнначул тIехьагIа.

Харцдмитре Галгайчен вахархочун банковски карта тIара ахча лочкьадаьд

Султиганаькъан Йоакъап

ГалгIайчен вахархочунна зулам даьлар, бокьонаш лораерех ва со, аьнна, ший йоацаш йола Дмитрий яха цIи аьккха, цьбан сага баьча тийшача балхах, аьлар «Сердало» газетага ГалгIай Республице гIолла йолча МВД зарбан болхлоша.

«Россе ОМВД Наьсаре гIолла йолча дежурни даькъ тIа хоам бера моттигерча вахархочунгара, малав ца ховча сага телефон а теха, йоккхача банкера ва со, жуккаргал леладераша хье Iехавергвоацаш договор оттаде деза Iа, аьнна, тийшача балхах 270 эзар сома кредитни договор оттадайта хиларах, цул тIехьагIа банковски карта тIара из шийна дIадихьад цо», — йоах хьабайтача хоамо.

Цьха бутт баьнначул тIехьагIа мара, из хоам а баьбац цо. Из а ховш хургдацар кредитах доагIаш дола ахча хьада, аьнна, хоам баьбецаре.

Цу малав ца ховча сага даьр, РФ Уголовни кодекса чудоагIаш дола зулам лоархI полице.

Культболхлой ГалгIайчен 100 шу дizarга кийчлуш ба

Газданаькъан Ахмад

Культуран министерствон кулгал деш йолча Ляьнанаькъан Залинас хьалхле лелаш, исбахьален-тохкама тоабанца кхетаче дIайихьар. Дувца оттадаь кертера дош — хьатIадоагIаца гIалгIайчен

паччахьалкхе хьакхелла 100 шу дizarга кийчо яр.

«Хьалхара балхаш дIадоладаьд. Из ди лакхача боараме, тIехдика дIадахьа деза вай. Из, цьха моллагIаца тайпара дIадахьа йиш йоацаш, доккха гIулакх да. Цу гIулакха эшаш мел дола хIама, цьбаккха хьов-

зам хургбоацаш, кийча латташ хила деза.

Вай дерригаш дагадовлаш, цьхана вIашагIкхеташ, кийчо е езаш ди да из. Цунга хьежжа, шуга массанега а цу юкьедувла, цьхацца дакьа хьалаца ях аз», — аьлар гулбеннарашка министра. ХIаране шийна нийсагIа хетар оалаш, дIахар

кхетаче.

Хьаллаца мегаргдола кердара шукьедоладир министра гIонча волча Йовлой Илеза, берий театра режиссёр йолча Хазанаькъан Лейлас, паччахьалкхен музея кулгал деча ТIумхой Любас, филармоне кулгалгалхочо Iаблийнаькъан Iайнас, иштта кхьичар.

Машен йигарах, кьоал даьчоа кхел ергья

Султиганаькъан Йоакъап

«ГалгIай Республикан Наьсарен шахьара прокуратуро моттигерча вахархочунна бехк беш дола уголовни гIулакх чIоагIадир, цо машен йигарах», — аьлар «Сердало» газетага республикан тIахьожам лоаттабеча болхлоша.

«Цусагагаралоткъамэцаш гучадаьнначох, дIадахача шера, Наьсарерча Московски урамах, корта бохабу малар менна а волаш, машена кор дохадаь, «ВАЗ-210930» марка машена чу а ваьнна, из йигай цо. Машена чувьнначул тIехьагIа, цо зийнад, машена дас гIандах доаллача киса шоллагIдола машена дIоагIаш дитахилар, царца из хьал а сега, дIайигай цо», — йоах хьабайтача хоамо.

Белгалдаккха деза, цу машенаца Наьсаре-Ачалкхе оалача наькъ тIа кхьачачул тIехьагIа, цо машен говрашта тIатеха хилар, из баьхьандолаш машендикка йоха а яьй.

Прокуроро уголовни гIулакх дIадахийтад, ГалгIай Республикан Магасерчасуде.

Наркомани яхача зуламах дийцар дешархошта

Газданаькъан Ахмад

«Хье Iеха ма вайталахь» яхача темах лекци йийшар берашта Яндарерча культуран цIагIа. №2 йолча ишкола дешархошка дийцар, наркомани яхача воча гIулакхо адамашта юкье доаржадеча зуламо шийна тIехьа ютача

унзарча ларах. Кхетаче дешархошта хьекхар «Хала даьккха 10 шу» яха видеоролик. Кхувш латтарашта дайра, мел Iазапе, халача хьале дерз наркотик яхача дохьажох хьокхавеннача сага вахар.

«Наркоманена духьала

кьовсам лоаттабеча болхлоша яхачох, эггара чIоагIа сага вахаре из дарж, кхувш воагIаца хана. Кхетам чIоагIабаланза, дика-во кьоа-стаде Iема боаца ха я из кагирхой вахаре. Цу дохьажох базар ерашта кIалдус бераш. Иманах хIама дисадоацаца цу ираз дайнача наха бе дац,

хьо малагIа дезалера, мел ха яьнна ва.

Шоашта пайда хилча, кхь дIаходолчоа сагота бац уж. Берашца касткаста кхетачеш дIакхьаеза. Цу унзарча хIаманна уж кIалбусаргбоацараш дувца деза вай», — белгалдаьккхар Яндарерча культуран цIагIа.

Атта боацача балха тIа дIадаха шераш

Батайнакxан Хъава

Хетаргахъа, наггахъа бер хургдац цкъа мукъагIа, ишколе ше деша даьгIаца шерашка, шийх хъехархо хилара уйла тIа ца йодаш. Из, хъалхарча арIах, дувзадenna хул хъехархочун оамалга хъежжа, шоллагIа арIах, урок цо дIа мишта ху хъежжа. Цу шин моттиго берий теркам дикка тIаозаш хул. Хийла нийслу цу юкъе, хъехархочунцара лерхIам бахъан долаш, цун урок Iома ца йича, бера шийна эхъ хеташ. Цигара хъадодалу, дика дешаш е во дешаш бер хилар а.

Цъхвола саг хул, цо деш долча къамаьла геттара чоагIа уйла тIайодаш, цунга ладувгIа догдоагIаш. Цу тайпара волча хъехархочун уроках, а хул, юкъейита безам ца боагIаш.

Цкъа дагадоагIа сона, со деша ягIаш: «Со тахан таьзета ца этгача яргъяц, хъо зIамагIдолча берашца цIагIа Iе еза», — аьлар сога тха нанас. Цу дийнахъа хургIолча немций уроках дика кийчо яьар аз. Со цу хана пхелагIа классе ягIар. Сона дукха езар тхоай немций мотт хъехаш йола Лидия Ивановна. ЧоагIа хоза хетар сона, цун уроках цIагIа бенна болх дIабувцаш. Геттара майра бувцар аз немций мотт, урок дика хъеташ хиларах. Хоза ханаш яр уж, сога хаьтгача. Кхы юха, а йоагIаргъяц. Хъехархо, а яр тха, ше езийта ховчарех.

Иштгачарех я оалалургдар сона хIанз айса ювцаргIола хъехархо. Ужыхъанакъан Жабраила йоI Лиза ишколе хъехархо йолаш болх беш я укх ткъаь пхий шера, из я РФ дешара даькъ тIа, сий дола болхло яха цIи йолаш.

Укх тIехъарча итт шера болх беш я из «Магас-Шахъара лицей-берий беш» яхача ГБОУ; ГIалгIай метта, литературан хъехархо йолаш.

Лизас дукхача республикански яхъашка дакъа лаьцад. Даим ше берашта дIахъехаш дар, цар дIазцаргIолча беса хъалхадоккхаш, ший урокахка еш йола кийчо лакхача боараме хулийташ, яхъ йолаш, ишколашта юкъе, а хъалхара моттиг яккхара низ, а хъинар, а дIалуш, хъаенарех я Лиза.

Цунна тешал деш дола масалаш дукха, а да. 2017 шера, ГIалгIай Республикан 25 шу дузаш хилара хетаяьча яхъе дакъа лоацаш, хъалхара моттиг яккхар цо. Цудухъа цунна деннад ГIалгIай Республикан пачахъалкхенгара «ДикагIола хъехархо» яха совгIат. Цунна карагIдийна толамаш-м дуккха, а да. Ше хъадеш дар къаман лаьрхIа, тIехъаленна аьнна деш хилча, даим уйла цу тIа латташ хъайоагIаш из хилча, кхыча беса хила йиш, а яцар цунна. Яьнна ха дукха еше а, карагIдаьнна дийцача-м из шортта да. Масала, «Вай тайп-тайпара да, бакъда цаIаш да» яхача СКФО гIолла дIахъош хиннача ГIалгIай

метта хъехархой яхъе совгIат луш йола моттиг яккхар цо. Из доацаш а, 2019 шера денз, цу яхъе ГIалгIайчера викал йолаш, эксперта болх беш хъайоагIа из, жюрена юкъе дакъа лоацаш.

Дувца этгача-м Лизайна карагIдаьнна дукха да. Даьхача толамаш тIа ца соцаш, цо хIара денна къахъег, шийна ховш дар гIалгIайченна накъадаргIола оагIув лохаш. Из цунна карагI, а доал берашка гIолла, царна луча кхетамга, хъехамга гIолла пайда эц цо шийна Дала, а наха, а еннача хъехархочун говзалах. Тахан, а Лиза я, «Дай мотт» («Язык предков») яхача ГIалгIай мотт хъаллцара вIашагIеллача Фонда моттигера викал йолаш. Еригача Россее из цъха Фонд мара яц каст-каста наьна меттала йола яхъаш дIакхухъаш. Из, а я тахан метта хъал меттагIаккхара, а иштта из биц ца балийтара, а аьнна еш йола терко. Цудухъа, вIалла кIаьд, а ца луш, цу юкъе дакъа лоацаш хъайоагIа Ужыхъанакъан Лиза. Цунна дукха да дIайыгIача яхъашка котало яккхарах денна совгIаташ.

Наьсаре, а Магасе, а гIолла болча, ГIалгIай мотт, литература хъехача хъехархой методически объединене кулгалхо я из.

Берашца беш бола болх атгачарех боацилга ховш да. ХIара бера оамал йовза, а цунца бе беза болх, дIахо ший боарам тIа хургболаш, белгалбаккха, а ховш хила веза хъехархо. Цун оамалах тийша, а дукха да. ЭгIазъухаш, дезача, а цадезача, а цIога хъекхаш, берашта тIачувхаш хъехархо хилча, цунгара дукха хIама хъазцалургдац, бакъда из кIаьда, безаме, ладувгIаргIолча беса хъеха ховш хилча, шийна тIачIоагIъяь класс, цIагIара дезал санна, чуерзае карагIдаргIа цунна. Цудухъа укхача белгалъяккха ловргдар сона Ужыхъанакъан Лизай хоза, тайжа йода оаз, цун кIаьда, дижа деш дола къамаьл, елаенна безаме хилар. Хъесталуш, цо берашца деш дола къамаьл дукхача маьхе да. Цунна дика хов уж тIаоза, царца дегIалъяха, хъамсара хила. Ерига уж оамалаш шийх йоакхаш я Лиза. Из духъала ишколе хъехаш хинна, а Iац. Цигара мукъача хана, кхыдола балхаш, а леладу цо. Цо караерзаяь балха говзалаш цаI хинна, а Iац. Масала, из ши шу хъалха дийша яьлар хъехархо-психолог яха берий психологи дикагIа йовзара, тахан юкъедоалаш дола кердадараш шийна дикагIа хара дола дешар. Иштта дIадахача шера, цIе диплом хъа, а эцаш, дика дешарца цо караерзайир менеджментах йола говзал, вай университетте дийша, а яьнна. Лоацца аьлча, цъхан моттиге ягIаш яц Лиза. Ди тIехъагIа ший балха говзал лакхъерех я из. Тха цунца хиннача къамаьло хъагойтар, цо мел чоагIа доаккхал ду ший наьна меттах. Из безабалийта хъож из берашта а.

Лизас геттара доакхал деш да, лакхе белгалъяь наьна метташ хъаллоацаш йола фонд

хилар. «Укх мехкара арадаьнна, бувца безаш хилацар вай мотт хъалхагIа», — аьлар Лизас, ше къамаьл деш. ХIаьта хIанз цу фонде, вай ГIалгIай мотт хиларах, массадолча къамашта дIадовзаш латт вай Iадаташ, хоза гIулакахаш, метта хозал, культура, эзел. Дукха мах баь варгвоаца хозаленаш я уж, — йоах Лизас.

Тахан хъехархочун Ужыхъанакъан Лизай къахъегаме лакха мах баьб вай республике, а иштта цул арахъа а. Цунна еннай Россее йоанхой союза Президиума М. Цветаевой мейдилг. Поэтесса Цветаева яь 130 шу долаш хиларца, дала оттадаь дар из совгIат. 2022 шера къаман литература даькъ тIа толамаш дахарах, «Шерара поэт» аьнна, белгалдир из совгIат.

Лизас цу даькъ тIа даьха толамаш, а шортта да. Цо каст-каста язью байташ. Уж я боккха чулоацам болаш, кIоаргга уйла яйташ.

«Со уж байташ язье йолалуча хана, аз эггара хъалха язьяь байт я ер», — аьлар Лизас. Из кхетаде хала, а дац, хIана аьлча Лиза нана йоацаш ийсар, эггара из эшача хана. Ший дег чу даим лаятта бала кодабу цо байташка гIолла. Ешаргъя вай уж:

Нана

«Мама», — аьнна, кхы чукхайкаргъяц со. «Ера хъо?» — аьнна, кхы йистхургъяц хъо. Бера хана денз со хъийста дог, Лаятта доалл хIанз. Из ла мишта мог?! Лаятта даханзар хъона из ше

цхъалха-цхъаь,
Са дог шийца дихъар цо, са кера чу шийла ша баь!..

Iадика йойла хъа, са мерза нана.

Хъона духъалабоагIалба фурIалий

мехкарий.
Хъо хъаьша яь тIаэцаш, кIай дувхараш дийха.

Iа гийла бой хъийстача беса,

Цу Дала хъо хъестийла!

Хъа камаьрша хинна кулг

Юха даьсса ма дерзалда,

Iа Сурт-тIаь тIа боаккха ког

Цу малайкаша байболба,

Хъа къахетаме хинна дог

Ялсмале теделда.

Иштта ГIалгIай метта хетаяь, а я цхъайола Лизай байташ. Царех цаI ийишача бакъаьха хет сона:

ГIалгIай мотт

ГIалгIай мотт, са боча мотт,

Нанас тееш лебаь мотт,

Дас дег чура хъехам телаш,

Тхоца эздий бийца мотт!

Зизо тхирилгашца бувц хъо,

Бетто седкый даькъаладувц хъоца,

Камаьршача дошо маьлхо

Массенега моаршал лу хъоца!

Баьца мергIилгаша михаца

Бувц хъо меллашха, сатийна,

Лай чоалпингаша тIайча ара

Бувц хъо, боларах тIайжача.

Ховхача, хозача несо,

Ший маьрцаьшца эзел лелаш,

Шортта, айхъе хиле боаст хъо,

Деррига беркат дIа, а доаржаш.

ГIалгIай мотт, са къаман мотт,

Хъоца воацар дийна вац,

Хъо ца безар къамах вац!

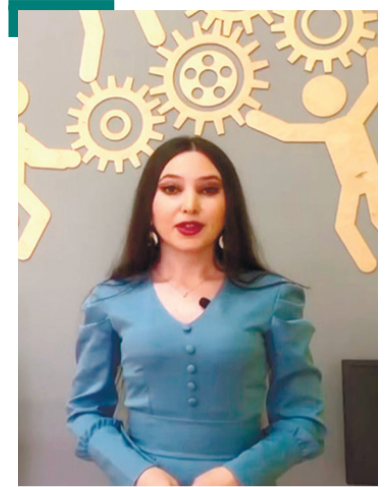
Массахана, масе метте

Хъо хозалба хъай халкъанна!

Хъа сийленна гораэтте,

Iомо безар хъо тIехъено!

Тахан вайна юкъе дукха ба, ше хъалаьца никъ нийса лелабеш, тIехъенга из кхоачандаь, хIара денна къахъегаш, яхъ йолаш, шоай къамах дог лазаш бола нах. ДукхагIдола дакъа царна юкъе дIалоац хъехархоша. Къаьстта цу мугIарера я оалалургдар сона Лиза. Ираз, аьттув хилба цар!

«Хъеха. Безам тIабахийта. ДегIадоаладе» яха болам

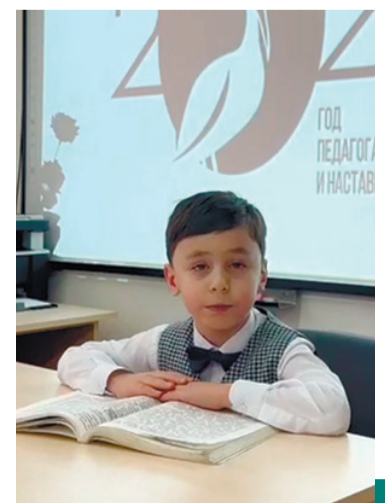
ГIазданакъан Ахъмад

ГIалгIайчен ишколай дешархой, цар дика хъехамчаш дукхагIа хулаш боагIа «Хъеха. Безам тIабахийта. ДегIадоаладе» яхача Еригроссе болама юкъе дакъа лоацарашца. Цунах «Сердало» газетага дийцар моттигерча Илман, дешара Министерстве.

ГIалгIайчен тайп-тайпарча районашка-ра, шахъарашкара хъехархой ловцаш доахаш ба шоай хиннача хъехархошта, хъехамчий шу хиларца, царна дагаух шоаш цу навкъ тIа баьхараш, из профессии шоашта езаялийтараш, царна баркал оал цар.

Болама доакъашхошта хъалхашка латт массехк тема:

«Хъехамча/хъехархо — из...», Хъехамча бахъан долаш/ хъехархо...», «Мишта хилар сох хъехархо/хъехамча». Цу юкъе дакъа лацара кхоачам болаш да, ший аккаунта чу е сурт, е видео, е текст хилча; цу тIа дувцаш хила деза шун вахаре хъехамчас е хъехархо-чо малагIа дакъа лаьцад, шоай йоазув хештегаца дIахъош# ХъехаБезам тIабахийтаДегIадоаладе 2023.#ХъехархочуннаХъехамчийШу#ГПН_ 2023», — аьлар тхоца къамаьл даьчо.

Россе карта тIа вай маълха хъарак хургда

Гаьгенаькъан Марина

«Догамца тоадаь Россе карта» яхача проекта презентаци дIайихьар Москве. Дерригача къамий исторически символаш тIайолча цу карта тIа вай маълха хъарак, а оттадаьд.

«Ерригача моттигашка дIахьош йолча проектага гIолла хъакхеллад из карта. Из хьадеш дакъа лаьцар вай мехкарча суртанч-модельер йолча Хамхой Лидас».

Кхоллама музея керттера Илман болхо йолча Ахтоланькъан Тамусьайна, Хамхой Лидайна грамоташ елар из болх бахьан.

«Карта тIа вай республико чулаьца моттиг зIамига хиларах, вай гIарчошаш ма дарра гойта аьттув хиланзар са; бакъда, вай байрах хьаеш, къахийгар аз», — аьлар Лидас.

Иаьдала йоал лохъе лерхI Наьсаре

БIарахой Муслим

Лаьттахи доалахьарча хIамахи бола кадастро-ви мах лакха хиларах, дийцар Наьсарерча мэре дIайихьача кхетаче. «Шахьарерча прокурора Чербажанькъан И. кулгалдеш, кхетаче дIайихьар Наьсарерча администраце, укх бетта ийслагIча дийнахьа».

Дувца оттадаь керттера дош — гIишлошта, лаьтташта, кхьдолча доалахьарча хIамашта йола Иаьдала йоал таханарча дийнахьа лакха хилар», — дийцар тхога администратце.

Цъаьцакердадарашюкь-едоаладаь, аттача даккха лаьрхIар из гIулакх. Кхетаче соцам бир, Наьсарерча мэре законага хьежжа болх чакхбоаккхаш, йоал лохьяра тIехьаболхдIахьоргба, аьнна.

Цу гIулакхах дола каьхат горсовете дIадахийта деза. Бизнесменаш, тикаш, кхий-ола хIамаш лелаеш бола нах, из хIама кодаде тайп-тайпарча моттигашка ихаб. Шахьарерча прокуратуре а дуккхаза леткъабнах, из хьал аттача даккхар дехаш.

СКФО гIолла салаIара эггара аьттув болашагIа я ГIалгIайче

Султиганькъан Йоакъап

СКФО гIолла салаIара эггара аьттув болашагIа йола моттиг я ГIалгIайче, шера моллагIча хана. Цунна тешал ду россе-санатореш.рф гIонца хьалхехе моттигаш хьалуьцаш хиларца, цо Российски Федерацияна чуйоагIача моттигех толашагIа малагIа я хьагойт, 2023 шера туристаша салаIача хана.

«МалагIа моттиг дIалоац ха йиш я Россе санатореша, пугьтёвкой маьхашка хьежача, 2023 шера саькура беттагара (февраль) бекарга беттага (март) кхаччалца йола ха чу, а лоацаш да из», — аьлар хьабайтача хоамо.

АттагIа салаIа йиш йолаш хиларца белгалъяьй Къилбаседа Кавказа федеральни доазон тIагIолла россе-санатореш.рф бIаьстен хьалхарча деношка

ГIалгIайче (7 720 сом мах ба), Къилбаседа Хирийче-Алания (8 280 сом), Нохчий-Республика (8 670 сом).

Эггара дезагIа да, СКФО гIолла хьаййтача, Ставропольски крае салоIилга, шин сага ден-бус процедураш а, хIама яар а, Iеш хилар, а долаш, ха дIахьош хилча.

Кхы, а дукхагIа мах бала безаш я Краснодарски краера санатореш (9 790 сом), Став-

рополе (9 860 сом), Россе столица Москва-Шахьар (10 520 сом).

Къаман курортни ассоциация Урхаллен доакъашхо йолча Терентьева Евгенес яхачох, Даьхенна санаторешка даим салаIача наха аттагIа хургдола хьалаш лохаш, из болх керда боаккхаш боагIа, иштта РФ курортни моттигашка керда санатореш хьалье декхар, а оттаду.

Берашта дийцар, Iан заманца ювзаеннача спортах

ГIазданаькъан Ахьмад

ГIалгIайчен МагIалбика района Южное оалача юрта бахаш бола кIаьнкхаш, йиIигаш чоагIа гIадбахар, ара шелал оттарых а лоа дилла хиларах а. Юртарча культура ЦIагIа царца къамаьл хилар Iан замах малагIча спорта-

ца дакъа лоацаш хила йиш я, цул тIехьагIа ара цIенача фега яхьаш дIайихьар цар.

Iай берий таро хул, цIенача фега шоай унахциено а тоаеш, мукъа ха дIаяхьа. Цу тайпарча спорта оагIув дика я унахциено меттаоттаяра лувжащца (лыжи) хехкалуш, иштта царца

хьалхавалара оттаеш йола яхьаш, гувнашкара чукхув-савалар, биатлон, фристайл оала ловзараш дIадахьар, из деррига а спортаца дувзадена да. Берашта хиннача къамаьло хьагойтар спорт — из хьалхарча дакъе физически упражненеш еш хилар долга, бакъда массехк чоалханера

ярех лоархIаш я уж. Физически упражненеш еш, ший дегI мукъадоаккхаш вар — из массаза могаш а дика лелалуш а хургва», — аьлар «Сердало» газетача МагIалбика района Культурно-мукъа ха дIаяхьара йолча керттерча моттига кулгалхочо ПхьогIой Альберта.

Генпрокуратуран гюнца хъайийллар Яндарера ишкол

Султиганаькъан Йоакъап

Россе Кертерча прокурора Краснов Игоря тIадиллача декхарах тIахьожома болх дIабихьачул тIехьагIа, ГIалгIай Республике шин шера хьалъе ца могаш лаятта ишкол хъайийллар, аьлар «Сердало» газетага СКФО, ЮФО ГIолла йолча Кертерча прокуратуран ГУ зарбан болх бераша.

«Российски Федерацие Кертерча прокурора Краснов Игоря тIадиллача декхарах, СКФО, ЮФО Генеральни прокуратура Кертерча урхаллено лаьрхIар ГIалгIай Республикан Яндарера «Кердача» микро-районе бахача наьха лоткъамга хьажа. Уж лоткъамаш язду дикка ха яр, цига хъаййолаяь ишкол дукха говеш хилар баьхан долаш.

Белгалде деза, оттаяь контракт кхоачашъе езаца ГIишлонхоша, тIаййца декхар кхоачаш ца деш, ишкол хьалъе ца йоаккхаш, дукха ха юкьейолийта хилар. Уж балхаш даь дала дезаш дар 2020 шера оагIой бетта (декабрь) 20-ча дийнахьа. Цул тIехьагIа из цкъа тIехьаяккха Iанзар, тIехьара йилла ха яр 2022 шера тов беттага (сентябрь) кхоачаш. Иштта цига дувчаш дар дешара кхьаь организацие кулгалхоша, шоаш бераш дIа-юха кхувларгда, аьнна, денна дош кхоачашдеш цахилар. Цу тайпара, зIамигача берий бокьонаш телхаеш, моттиг нийсьелар.

Из гIулакх прокуратуро техкачул тIехьагIа, из дешара моттиг хьалъе, а яьлар, цига бераш деша, а дахар. Иштта цига хьехаш бола хьехархой шоай балха декхараш кхоачашде бола-белар, ишколе бераш хьа, а кхувл.

Цу хьакъехьа дисциплинарни бехтокхаме эзав кхо саг.

Къаман библиотеке кхетаче дIахьоргья

ГIазданаькъан Ахьмад

Шолжа-Шахьарерча къаман библиотеке, вай къаман Iадатех дувчаш йола «Марьям» яхача ишкола кхетаче дIахьоргья. Хьехархо, тележурналист, литератор йолаш къахьегача Понганаькъан Марема, йиIигашта лекцеш ешаш, ГIалгIай эздий оама-

лаш гойташ, болх дIахьоргба.

Цо дIадоладаь из беркате гIулакх, хIара денна тоалуш, хьаллоацаш, дIадодаш да. Шаьраска дийнахьа къаман библиотеке хьез, ший къаман Iадатех дар довза безам барашка. «Марьям» яхача ишколе йиIигашта Юмаду, зIамига болча хана цар Юмаде деза

хIамаш.

Кхувш боагIача хана, кхийна баьлча, нус хинна наьха цIен тIа бахача, дезал кхебу нана хинна дIаэтгача цун довза мел дезараш, хIа декхарийла мел дола эздий, беркате гIулакхаш хьех цига. Таханара зIамига йиIигаш, кхоана наьха фусаме кхача безаш, шоай юхь дIахьокха езаш ба.

Тахан Юмадаьр да цар оамалашца дусаргдар. Иман дола, сийдола дезал кхебе моллагIча кхалсага хьаькъал, денал, низ эш. Из деррига чулоацаш ба Понганаькъан Марема вай республике дIахьош бола болх. Цул совгIа, къаман Iадатех долча моллагIча хаттара жоп а короргда цига», — дийцар тха газетага къаман библиотеке.

Къаман библиотеке дийцар, таьрахьий хоам оттабарах

ГIазданаькъан Ахьмад

Янданаькъан Джамалда цIерагIча къаман библиотеке кулгалхочо, Россе культуран цIихезача болхлочо ГIазданаькъан Радимас кхетаче дIайихьар, мехка муниципальни даькъ тIарча библиотекей кулгалхошца, бухгалтерашца. Совещане-семинара кеп йолаш яр из кхетаче. Из хетаяь яр библиотекан балха таьрахьий статистика ювцара. Из лоархIаме вIашагIкхетар кийчдеш хилар, ГIалгIай Республикан къаман библиотекан кулгалхочо тIадиллача декхарах, республикан кертерча библиотекан Илма-методически отдел.

«Карарча шерара хьалхара республикан библиотекей болхлой кхетаче хьаеллаш, ГIазданаькъан Радимас моаршал хьаьттар гулбеннарашка, болх даькъалабийца, республикан библиотекей балха даькъ тIа карагIдаьннараш дувца эттар из.

ДIадахача шера баьча балха лоацо мах оттабачул тIехьагIа, ГIалгIай Республикан къаман библиотекан кулгалхочо белгалдир, республикан библиотекаша малагIча оагIорахьа болх тоабе беза. Таьрахьий статистикан оагIорахьа нийслуш дола кхоачамбоацараш белгалдачул тIехьагIа, цо декхар оттадир уж дIадаха, аьнна. ДIахо совещани дIахьош, берригаш дага

а баьнна, беча балха толам лакхара фу дича бакъахьа дар, яха, хаттар оттадир», — хоам бу

«Сердало» газетага ГIалгIайчен къаман библиотекан зарбан болх лелабераша.

Йоазанхошта юкье яхьаш дIахьоргья

Гаьгенаькъан Марина

«Кьона йоазанхо» яха яхь дIаяхьа лаьрхIад Магасерча культурахьа, спортахьа, туризмахьа болча болхлоша. «Цу яхьашта юкье даькъа лаца безам болчо, цар электронни адресахьа сочинени е байт дIаяхьийта еза.

ГIалгIай меттала хила беза болх. ХьагIабоагIача бетта хьалхарча денга кхаччалца дIахьоргья из яхь. Ше яздаьр дIадохьийтача хана, ший а тайпан а цIераш, ишкола номер, класс малагIа я язде деза бераша», — йоах тхога бенача хоам. Хьалхара моттигаш яхьача кхьа сага мах бола совгIаташ

дала лаьрхIад, хIаьга даькъа лоацаш мел хиннарашта Магасерча ГIалан чу йоаллача музейе баха, мах боацаш билеташ лургда.

Кхьдолча гIулакхашта юкье, ший лакха моттиг дIа ца хецаш, латт тахан йоазанхочун къахьегам. Кьона йоазанхой гучабувлаш латт вай мехка хIара денна.

Онко-диспансера керттера лор судага хьежаш ва

Султиганакъан Йоакъан

«Республикерча онко-логически диспансера керттерча лора духъала гѳулакх хъадийллад мехкарча прокурату-рас.

Дѳабихъача тохка-ма болхо гучадаккхар, из лор ший бокъо йолча ларал тѳехваьнна хилар, цу дарбанченна, пачча-хъалкхенна зе деш дола гѳулакхаш цо шийгара гучадалийтар. Гѳулакх хъадийллар прокуратурас, тохкам баьчул тѳехъагѳа.

«Дѳабихъача тохкамо гучадаккхачох, 2021-ча шера, онкодиспансера керттерча лора ОМС фонд-ерча ахчах хъачуийцай цъаккха тайпара каьхат, контракт, из мичаьвара, малагѳа моттиге хъая-ьй гойташ дола, хиланза даргдоаца каьхаташ доа-цаш йола цѳийоацар оала лазараш долча наха эша молхаш», — йоах тхога бенача хоамо.

Бокъо йоацаш дѳабихъача цу гѳулакхаш, ООО счета тѳа дѳадахад 10, 3 млн сом ахча. Чу-хъежача УФСБ болхло-ша молхаш, хъакора-ья, дѳаараяхай. Ма-гасерча районни суде дѳачуденнад из гѳулакх прокуроро.

Керда музей хургъя вай мехка

Газданакъан Ахмад

Соагѳапча керда музей хъа-еллара гѳулакх дийцар куль-туран гѳулакхаш йолча мини-стерствон кулгал деча Лаьна-накъан Залинас. Из цо хъо-ахадир, цу юртарча вахархо-чо Йовлой Къурейша гуль-

ья тѳема шерашкара хѳамаш бѳаргаяйча. Тѳема деноех дув-цаш йола уж тайп-тайпара хѳамаш, тахан юртарча куль-туран цѳагѳа яда.

«Магѳалбика района кулгал-галхочун гѳонча, Соагѳапчарча администрацен кулгалхо, цу

юртара вахархо Йовлой Къу-рейш юкѳе болаш, кхетаче дѳайихъар культуран гѳулакхаш йолча министерствон кулгал-хочо. Цо белгалдир, «Культура» яхача къаман проектага гѳолла Соагѳапча музей хъайийлла-ча дика хургдар, аьнна. Района кулгалхошта тѳадила лаьрѳар,

цу гѳулакхаш гѳишло лахара гѳулакх.

Хѳаьта, республикерча куль-туран министерствос, шийна могаш дола гѳо даь, эшар ѳалашдаь, хъаллоацаргда керда музей хъаеллар», — йоах тхога бенача хоамо.

Гѳалгѳайче шиь культуран цѳа хъалдаь дала доалл

Коазой Мадина

Кастлуш шин юрта Даьтгагѳа, Гейрбика-Юрта хъалдаь дарг-да шиь культуран цѳа.

Шаккхе а гѳишло дѳадахача шера, Гѳалгѳай Республикан гѳишлош еча Министерствон за-казах, «Культура дегѳайоалаера» яхача программа чуйоагѳаш хъа-лийолаяьр. Хѳанз укх сахъате, 93 процентага кхоачаш, хѳара даькъ тѳа из болх баь баьннаб, аьлар гѳишлонхой зарбан болхлоша.

Тѳахъежача йоккха йоацача, цъа гѳат долча шин гѳишлоно дѳалоацар я 705,5 кв метр хѳаране. Моллагѳйола кхетаче дѳаяьвара 200 сага лаьрѳа я зал. Хѳара культуран цѳагѳа ис-бахъален болх дѳабахъара, кхый-ола кружокаш лелаергѳйола мот-

тигаш яьй. Цига юмалуш хургба юртара кагирхой, бераш.

«Карарча хана гѳишлош тѳера кийчъеш дола балхаш даь дав-ннад, иштта йистедоалаш латт

чурта балхаш, кораш наѳараш дѳаоттадаьд, газ, хий хъачу-диллад. Шинна а гѳишлонга дѳадодар 70 млн сом да», — аьлар республикан гѳишлон Ми-

нистерстве. Ала деза, уж гѳишлош Гѳалгѳайчен юрташ кердаяхар яхача программана чуйоагѳаш хилар.

Гѳалгѳайче хъалъеш латт берий бешамаш

Султиганакъан Йоакъан

Гѳалгѳайчен юрташка, шахъа-рашка хъалъеш латт берий бешамаш, республикан эг-гара зѳамагѳдолча ноахала дегѳадар теркама юкѳе хилий-тар духъа, аьлар «Сердало» га-зетага мехка министрий ка-бинета зарбан болхлоша.

«Карарча хана говзанча-ша хъалъеш латт Магѳалбик-

Шахъара 80 моттигѳа лаьрѳа №1 йола берий беш. Лардан-на лаьрѳа кѳоаг баьккха-чул тѳехъагѳа, укхаза бето-нах кѳийле дѳайолаергъя», — йоах хъабайтача хоамо.

Шоай аргѳ-аргѳлах гѳишлон балхаш дѳахъош ба «МАЯК» ООО организаце болхлой, цунна тѳахъожам лоаттабер я «Гѳалгѳай Республикан капи-тальни гѳишлошъяра урхал-ле» оалаш йола паччахъалкхен

унитарни предприяти (ГУП), массе оагѳорахъа хъабеча балха дикал лакха хургѳйолаш. Иштта Шолжа-Шахъаре хъалъеш латт берий беш. Укхаза лардаца дувзаденна керттера балхаш йисте, а даьха, пенаш хъалдот-та, юкѳера йовкъамаш йохка, тхов тилла болабеннаб. Шол-жера керда берий беш хъалъер я «КиТ-Строй» яха гѳишлонхой организаца.

Гарчакханаъкъан Сали

Эрсий цхьа кица да, «Ди кьайкьача мара ламаз диц мужгечо», яхаш. Из мо мара вай а дац, глалглай мотт Юмабе ловш а бувца ловш а. Аз кхетаду, цхьаболча наха оолаш дола хлама: тхона сискал Илалашьгергьяц цу метто, тха берашта кхыдола Илмаш дикагIа хов. Нийса да, цар яхачунца раъза ва со, цхьадола бераш хул хьисап дарах (арифметиках, алгебрах) дикагIа кхеташ, вожаш хул эрсий меттах кайоолаш, кхоолагIбараш — биологех, иштта кхы дIахо а. ХIара бер вахаре дIанийсдала деза, ший хьабкьалга хьежжа. Уж Илмаш дезац, уж Ю а кхайсе гIалгIай мотт Юмабе яхац аз, вайна эшаш ба масе тайпара кхьабегамхой хургбола кагирхой: лораш, хьехархой, агрономаш, зоотехникаш, юристаш, программисташ, царех тарра кхьабараш. Цхьа гIалгIай мотт ховра аьнна, республика гиза теха дIаоттаргьяц. Со ала гIертар кхьыдар да, моллагIча гIулакха тIа ше вале а, ший наьна меттала деша а язде а ховш хила веза саг. Цох сий ЮдожаргIац цун, гIалгIай мотти цун йоазуви ховра аьнна эхь хургIац, из ховра аьнна тIехьашкавоакхаргIац.

Дукха беце а, вай кьаман хиннаб тамашийна дика нах, царна ховш хиннад кьаман йоазува дIабувца мотт а, шоай кхьабегам цунца бувзабена беце а. Масала, Иарпенаъкъан Хьабикар юрист, партийни, советски болхло хиннав, хьакимал а леладаьд цо, бакьда наьна мотт бицбаь даьдац цо уж гIулакхаш. Цо яздаь дувцараш Юдешаца хана, хозача меттах, кIоарга уйла е харах хьаг со.

Коазой Ахьмада Тимур ГIишлонхо ва, амма меттацара цун бувзам ший балха говзалца болчул чIоагIагIа хет сона, хIана аьлча цо кьаман меттала язъый роман, драматически поэма, дукха байташ, кхьметтел геттара сома дошлорд а. Вешкаранаъкъан Мухьмад а вацар гIалгIай меттах йола балха говзал Юмаь, из историк вар. ХIаьта а, зIамига волча хана денз, ший кьаман мотт, цун йоазуви Юмадеш хьавенача цох халкьа поэт хиннавар. Цу тайпара масалаш дукха доладай ийш я.

«Маца дагабох вайна гIалгIай мотт?» — яха хаттар отгидир, аз ер йоазуви дIадолалуш. Цох ца дувца гIерташ, дукха ха яккхай аз, хIана аьлча се наха гоамвалитга безам боацандаь. Цхьабакьда тахан вай метта гIулакх дIатIакхьаьчад тIехьарча жIака тIа, дIахо — ор, ахка, юхабоагIа никь боаца дуне. Дуккхача моттигашка болх беш бола гIалгIай мотт хов яхаш бола нах, из ховш бац. Наьна меттаца болх беш хилча, даь гIалат сага зувргIац, бехк баккха саг хургIац, паргIата болх а беш, ахча даккха ийш я, аьнна, хеташ ба дуккхабараш. Гаргалолга, бовзарашка-безарашка гIолла дIа а айтте, ишта а метта ца боагIаш

ГIалгIай метта денош

Маца дагабох вайна наьна мотт?

латта мотт геттара юхамачча хьа боаккх цу тайпарча наха. Кьамах, нахах эхь ца хете а, Даьлах эхь хийтта а совцаш бац уж, мерзденнад царна из гIулакх. Массехк масал доладергда аз укхазе. Кепайоазонца болх беш хул, хьакима дарж а долаш вола саг, бе а вац маIа саг е кхалсаг. Итташ шерашка цига болх бу цо, лертгIа гIалгIай меттала Юязде а ца ховш. Иштта моттиг нийсьелча, мел зе дергда аьнна хет шоана цу тайпарча сага, гIалгIай метта даь ца Иеш, гIалгIай кьаманна а. Цу тайпарча хьакима болх хьабайтац шийл дикагIа из болх ховш волча сагага, из Iotelavu, цо дечох пIелгаш Iетт, гIалаташ юкьедехк, из шийл тIехвалар кхераш. Юххера, ше балхара дIаваолаш е пенсе водаш хилча, ше морг Юхоаву ше ваьгIаца моттиге, хIана аьлча цар «тайпан», цар «даь цIагIара» ена моттиг я из. Вокхо дIахо дIахьу гаргарча сага хьабена никь. Кердавар хьалха хинначун воша, шуча е мохча хул. Фу хул цох юххера?

Бокьонца бакьдар аьлча, гIурт хул. Цхьа передача я телевидене хIара дийнахьа гойташ, дIахьош волча сага кьамаьл хьадаь ца Иеш, йоазуви хьаувтт цу кIалха. Цхьан дийнахьа, цхьа-ши бутт хьалха, дIаязбаьраш кхо мугI мара бац, пхихь гIалат корадир сона царна юкьера. Из ала ийш я вай телевидене кхыча передачаех а; Магасера я, Наьсарера я белагалдаккхач аз, шоашта ховргда цигарча болхлошта хьанна доагIаш да аз дувцар. Юхайше берашца кьамаьл ду, кагирхой передачац я, наьха оамалашта хетаяь передачац я, шейяр кьаман меттала яц. ЗIамигача берашта сакьерадаме хургдар из кьамаьл наьна меттала дувцаре, кхувшбоагIарий передачацка гIалгIай хоза гIулакх дувца мегадий? Дувцар фуд? Хьона дунен тIа ца хеза доазол ара хьара цIераш, нах, кинофильмаш, и. кх. дI. ГIалгIай мехка ваха безам болча сага цIаккхача эшаргдоаца, накьдаргдоаца хIамаш да уж.

Эшаш хуле, ше хьаIомаде мегаргIа, интернета чу Ючуваьнна е библиотеке дIаваха. Сога хьатгача, кагирхой а бераша дакьа лоаца а передачац гIалгIай меттала хила еза. Иштта дика хетаргдар сона БIарахой Элизас, Ами Амере (Iамархананаъкъан), Исмейланаъкъан Лейлас, кхьчар кийчьо передачац наьна меттала яларе. Дика хургьяр ТIонганаъкъанчои Харсенаъкъанчои ю дин передача, наьна меттала яларе. ДикагIа кхетаергьяр, цунга хьежжа наха накьбаргьяр. Са ийш хилча, гIалгIай ширача юртех йола передачац а гIалгIай меттала яйтгаргьяр аз, ширача гIалашца, лоамашца, даьй хиннача вахарца хоза бужаш хургбар вай мотт. Вай мотт Юмабе беза, наьна

мотт лархIа беза яхар пайдана дац, белггаларча гIулакхашца из кьамаьл чIоагIдеш ца хилча. Сенга гIолла де ийш я меттасий? Цхьан хIаманга гIолла мара де ийш яц, из Юмабарга гIолла де деза цун сий. Дой вай цу тайпара сий? Диц.

Ишколе багIараша из мотт цIенхашгIта Юмабац, царна из дIахьехаш хьехархой латте а. Фуд ишколе цар де дезар? Шоашта дIаенна параграф Юмаяр, упражнени яр, литературни йоазуви дешар, тахкар, тетрадаш тIа даь гIалаташ хьаIомадар, йоазон балхаш — диктант, изложени, сочинени — язде Iамар, дагахьа байт Юмаяр, йоазанхой вахар, кхолламаш довзар. Хала де дезаш хIама дац, бел е шода бедоалладе дезац из деш. Бакьда цар из Юма ца дойя, ишкол яккхача-м шодеи бахьей мара хIама кхоачаргIац царга. Класе 20 е 25 дешархо ва. Царех цхьанне 5 йоаккх, итгне 4-аш йоакх, ворхIне кхоьаш йоакх, шинне шиаш йоакх. Ювдала бераш хургIац уж йоахараш.

Дац, даьра, мекьа бераш дакх, барталгьяьнна шоай маьчи а кIалгIаяккхача хала а хеташ. ХIама Юмадац цар, цудухьа йоакх шиаш. Царел дукха гаьнабаьннабац кхоьаш йоахараш а. Цкьаза хьабоагIа, бIарчча класе урок Юмаяр кхо саг мара хилац. ХьалгIоттаву аз цIагIара болх ца беш хьавена дешархо:

— ХIана яьц Iа урокахь?
— ЦIагIара болх дIаязбе вицвеннавар со.
— Да-нана дий хьа?
— Да, — раьза воацаш хьабхьеж хьехархочунгахьа.
— Урокахь яьий Iа хаттаций хьога цар?
— Хоатт. Юхоаву со урокахь е.
— Йой а Iа тIаккхача? Хьожий уж Iа мишта яьй, тохкий цар?
— Аз яьй оал.

Вешта аьлча, урокахь яра кеп а оттайийа, да-нана Iехадийа, ишколе хьабоагIа, бакьда хьехархо Iехаве аьттув ца боолаш, шиь йоаккх.

Цигара, дешархочун цIагIара, хьадолауш да наьна мотт Юмацабарца, цахарца дувзаденна «лазар». Саг цамогаш хилча, аптеке вода, лорашка вода. Аз дувца лазар цо ше мара дарба де ийш йолаш дац, кхыча сага гIо пайдана дац укхазе. Цу лазара дарба дергдола «лораш» ба меттацара безам, хьинар, кьабхьа ловш хилар.

Из мотт наха юкье дIабоаржабара дукха сагота дац вай Iаьдал а. Мехка ший книжни издательство яц, йоазанхой книжкаш итт а ткьо а шу доаккхаш, ара ца доахаш, дадаш хул, цкьа арадаьккхача йоазанхочун книжка, гаргара хьакимаш хуле, иттаза а арадоаккх, хIаьта вокхардараш дадаш хул, дом тIа а билле. Книжни издательство цахилар бахьан долаш, арадувлача книжкаш тIа Iалаьмате дукха гIалаташ

хул, хIаране ший грамматика, орфографи, пунктуаци я. Берригаш «аьлий» ба, хIаранена ше дувцар нийса а бакьахьа а хет.

«Сердало» газет хIанзалца эрсий меттала арадийннад. Карарча хана, Даьла диканца а вай Iаьдала гIонца а, наьна меттала арадувлача доладеннад из. Цига балха венача Курскенаъкъан ИбрахIимеи цун фусамнанас Iадрахьмана Хадижатеи «революци» хьабьй газета балха тIа. Довзаргдоацаш эргадьннад, тоаденнад из. Бакьда цун тираж сов йоккха а яц, ши эзар мара дац кьаман керттера газет. Из дувзаденна да, хьабьездараш кIезига хиларца. Дуккхача наха хьабьездоре, тираж а хьабьайлургьяр, газета сий а наьна метта сий а лакхлургдар.

Цкьаза хоатт сога:
— Балха мичахьа ва хьо?
— «Сердало» газета редакце, — оал аз.

Цул тIехьагIа доагIар хул, гIалгIаша ма аллара, «хьонкал кIомагIа»:

— ХIанз а арадувлаш да из? Газете болх беча сага цул новкьагIа фу хургIац? ХIанз а дийна ва хьо, яхар мо хIама да-кх из а.

Вай кьаьнагIдола газет долаш а да, ала безам бар са вай мехкахошка, шоана лаьрхIа из дикагIа арадаккхача гIерташ кхьабегаш нах а ба, шугара эшар цхьа хIама мара дац, хьа а яздаь, из дешар.

Тоалуш доагIа берий журнал «СелаIад» а. Бакьда газета а журнала а новкьа дуккхача халонаш нийслу. Масала, журнал дIачудаха ший тхьов-кIийле йолаш дац, из шергара шерга моттигаш хувцаш лел, цкьа Наьсерен марIа додаш, тIаккхача эгIа додаш. Цун ший фусам маца хургья ховш а дац. Газета цIа а гIишлонхоша во хьалдарах дуккхача кхоачамбоацараш долаш а ремонт е езаь а да. Йоазанхой Союзах дувце-м, цох дIаьха истори хургIа. ХIаьта а, цигара сурт шоана дикагIа довзийтар духьа, халкьа йоазанхочо Чаккенаъкъан Салида цунца мишта бала эзар аргIа аз. Телевидене ше кьамаьл мел деча хана:

— Тхаяр мобилни Союз я, — оалар Салида, хIана аьлча «газель» яха машен хьа а енна, йоазанхой балха фусам ца луш, Ийнадар цу ханара Iаьдал. Хамхой Ваха а (йоазанхой Союза правлене председатель) «Асса» яхача гостинице цхьа цIал денна, цу чу ший болх дIахьош ваьгIар. Ишколе Юмадеш дола гIалгIай метта книжкаш а дац, да веларгволаш. Уж тоаде деза е кердадараш арадаха деза, вай мотт ховча наха ма аллара, дикагIа хьан язду хьажа яхь дIакхайкаь. Ишколе Юмадеш долча книжкашка хьежжа, царца нийса дац царна луш дола сахьаташ. Вешта аьлча, ха кIезигагIа я царна юкьейихьача параграфел е литературни йоазонел. Цох ткьабь иттаза дийцад,

хIама хувцалуш дац. Урокахь кIезига хиларга хьежжа, мотт а кIезигагIа ховш, бувцаш, безаш хул бераш.

Мотт бIабхий хургбола хIама а нийса леладе деза, цунна зе даргдоацаш. Вайцига арадувлаш дола дошлоргаш дика кийчдаь, уйла яь оттадаьдац. Цкьаза царна юкьера дешаш Юдешаш, хетаргахьа, шайтIо а ког кагбергбар, сов во, Ювдала оттадаь уж хиларах. Царех а дукхача дийцад кепайоазон тIа. Вай Илманхой сона эгIазбаха безаш хIама дац аз яхар; цар а, са а, вай дерригача кьаман а гIулакх да мотт цIена, хоза, атта, шаьра хилийтар. Цудухьа хозача, меттага товш долча дешаех кьехка мегаргIац Илманхой, уж юкьехкахьа деза шоай дошлоргашта. Масала, са наьна-ийшас ший кIаьнкага оалар, из мекьвелча, «шана санна текха а текхаш ма воагIий хьо-м».

Фуи из шана яхар кхетаде хала дац. Ша яхача дешах хьахиннад шана яха дош, текхаш а я из. ТIаккхача из хила еза «морж». ХIана мегац из дош вай дошлоргаш тIа дIаязде. Бокьонца гIалгIай шира, дицденна дош ма дий из. Дукха ха йоацаш, полиомиелит яха лазар дувцаш хиннача телепередачага ладийгIад аз. Передача дIахьочо йоакх, «маьхий шелаллоатторга чу дIадехк». Холодильник ала гIерт из. Хоза-м декац «шелаллоатторг» яха дош. ГIалгIай багахьувцамца да «Диь бера нана» яха дувцар, цу тIа ювцар я ийь цIи йола кхалсаг, царех цхьа цIи я Шелалорг. Ма хоза тов из дош холодильникага! Дагадохаш валла а везац, багахьувцамгара хьабьаца мара. Цу тайпара дешаш кхы а да; лаха, тахка, метта юкьеоза деза уж, нагахьа санна вай мотт тоабе, из наха безийта ловш дале.

Сай йоазуви чакхдоолаш, цхьабькхача эрсий кица а дагадохийта безам бар са мехкахошта. Оолаш да, «Хехкавала безам бале, соалоз лелае еза». Цунна а дайна, гIалгIай меттаца болх бе безам бале, цунгара пайда ийбе ловш вале, мотт Юмабе беза-кх. Поэт, йоазанхо, наьна меттала яздеш вола журналист, кьаман мотт тохкаш вола Илманхо, дошлоргий автор хила безам хилар пайдана дац, хьо из мотт ховш веце. Цу балха тIа дIатIавахаца, Iа юхьибсар а кегабергIа из, когаши кортеи мичаб ца хайташ. Цу тайпара моттигаш дукха хиннай вай кьаман вахаре. Тахан а нийслу. Дукха гаьна ваха везац из гучадаккхача, карарча хана арадувлача гIалгIай книжкашка хьоже, из дика гуш хургIа. Дукха гIалаташ чакхдувл царга гIолла. Лоаца аьлча, вай мотт хозлургбар, бIабхий а цIена а хургбар де деза вай. Укхазе эгIара хьалхарча декхарех цаI да, из мотт Юмабеш хилар: дIабувца хар а деша-язде хар а.

Мусаи Бетай («Доттагый»)

Гарчакханаькъан Сали

Вай къаман ший киносту-ди хинная цлакка а, бакъда кинематографи езаш, цунца хьоашал долаш, цунга кхув-даш бола нах даиман хин-наб галгашта юкъе, тайп-тайпарча ханашка. Цул совга вай къаман истори довза герташ, из экранна тла дак-ка герташ хиннаб кхыча къамех бола нах а. Из гав-ннара хьадоагаш а да. Укх тлехьарча хана хьалкхийнаца кагирхошта довзий хац сона «Доттагый» яха кинофильм, со зламига волча хана, каст-каста хьаьокхаш дар из телевидене гонца, дукхагаш из хьокхаш хиннар хйрий телевидени яр мотташ а ва со, хлана аьлча галгаш мехка эггара дикагаш, цленаш хьа-хьокхаш а хьалоацаш а хинна канал Буро тлара яр. Ховш ма хиллара, из хиннад вай къам дувцаш а, кхыдола Кавка-за къамаш дувцаш а даьккха хьалхара кинофильм. Цунна сценарий язьяьр хиннав глорваьнна эрсий йоазанхо Н. Тихонов режиссёр Л. Арнштами. Дувцаш дола хлама длаолу 1916 шерагара, вешта аьлча из пачаха зама. Цу хана къамаш шоайла кьувсац, леташ, барт-цхьоагаш йоацаш даьхад. Бакъда Октябрьски революцен гулакша, цун наькьа гонахьа кхотаденна къамаш, дерригаш духьалдоал керда-ча йаьдала моастагашта, цар доттагашо эшаву низ болаш вола Деникин а цун эскар а. «Серго лоамашка» яха поэма язьяьча Тихонов Николайна дика довзаш хиннад галгаш къам, из йоазув деш а галгаш лоамашка хиннав из, хлаьта фильм даккха лаьрххаша юха-вена а хиннав.

Цу заман чухьа галгаш проф-фессионални киноартисташ хиннабац, цудухьа ролаш лов-заераш эрсий, гуржий ба кер-терча даькье. Актёраш, цхьа моллагбараш хинна ца леш, цу хана, сога хавтгача хланз а эг-гара дикагбараш хиннаб. Маса-ла, хйречун Бетай роль ловза-еш ва мехка гларваьнна хинна Бабочкин Борис. Вайна из дика возз «Чапаев» яхача кинофиль-ман юкъе Василий Ивановича роль ловзаяь хиларах. Россе халкьа артист хиннав из, ло-амароун куц-сибат кхоллача хана. Хлаьта галгашун Мусай

бларчча дезал ба дувцача ки-нофильмага глolla бовзийташ, царех я Мусай нана, цун йиша лйшет, Муса ше. Цар ролаш лов-заяьраш а кхы кезигагаш бов-заш артисташ хиннабац Мусай сибат кхеллар С. Каюков хин-нав, нана — С. Бирман, лйшет — Ю. Предтеченская. Ржиссёр хиннав цун Л. Арнштам. Из ки-нофильм воккхача революцио-нера Киров Сергей Миронови-ча хетадаьд из даьккхараша, из ше Алексей санна гойташ ва ук-хаза. Доттагый хул галгашех, нохчех, хйрех, балхаройх, глзкхех, глбартгоех. Советски Кавказа барт чоагашу. Цу тлемо эггара йоккхашгола глайгаш тлаенар галгаш къам долга гу вайна, фильмага хьожаш, хлана аьлча цу къаман викал Муса моастагашун карах ла бувчача тлем тла. Цох а ха йиш я, мишта духьаллаьтгад вай къам керда-ча йаьдала моастагашта. Сона хеташ, из хиннай галгаш къам йоккхача экранна глolla хьа-хьокха доладара юьхыг. Из ки-нофильм даьккха хиннад 1938 шера, кхыча дешашца аьлча, укх шера нийсса 85 шу дуз из даьккха. Цхьаццодола хламаш-м ца хилча а мегаргдар аьле хета-лу цу фильманна юкъе. Цкъа-дале, бусалба галгаш чхьаглар менна, гетгара вежа, хйречо цлавахьаш моттиг я. Типич-ни сурт-сибат дац из. Дикка ха хиннай цар бусалбал тлайца, цудухьа цу хлама дукха те-шалуц. Шозлагаша-дале, хйречо «проклятый ингуш» йоах Му-сайх. Хланав из «проклятый», длатлахьежача дег-кеп да, цу картина кхыча турпалйчарел вогаш цун уйлаш-нигат, къахь-гамхо а нанна дукха везаш во-ла ва. Цудухьа «проклятый» яха дош укхаза галгашунга влалла товш дац. Питере ваьха кино-режиссёр Даканаькъан Мух-мад валале цхьа-ши шу хьалха, цу фильма хьакьехьа къамаьл хилар са. Из меттаотгадеш ше къахьийгад аьлар цо, цу юкъе-ра цхьаццойола галгаш дика бувцаш йола сценаш даяхар ба-хьан долаш, из тоадеш хиннав аьнна ший тайпан цйи титрашка даязьяйтаяцар цо. Цох сона дий-цар из ше вар. Бларчча хьаййца-ча, из даьккхача гаьнарча заман-га диллача, фильм дика даьккха-ча санна хет сона. Цу хана ки-ноискусствога глolla дладовза

Кино вай къаман вахаре

Артистий, режиссёрый, йоазанхой лехамаш

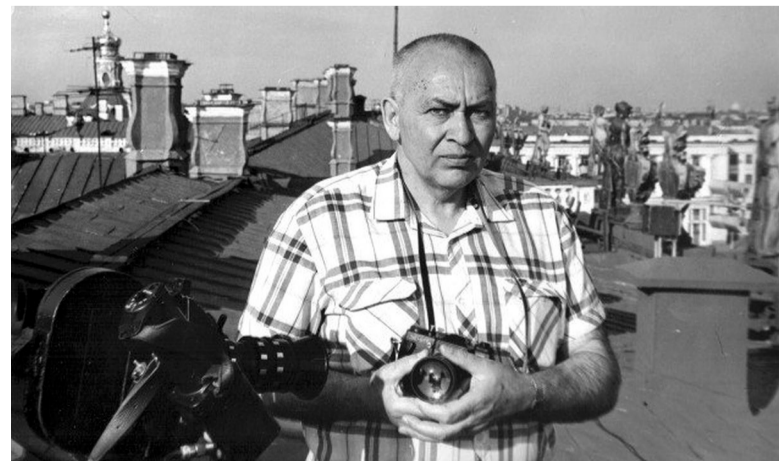

Мамилганаякъан Сулумбик — Казбич

доладеннад вай къам. Бакъда цул хьалхагаш а хиннад вай къа-ман киноискусствога бувзамаш, цунца цхьаццойола глolla доагаш бола нах. Масала, 1907 шера ваь-хинна йоахашканаькъан Шамал, из ший заман кинематографаш бовзаш а царца гулакш доагаш а хиннав. Цул совга литерату-раца къахьегаш, цхьаццойола рецен-зеш язъеш а хиннав, кхымет-тел цихезача режиссёрый ки-нофильмашта а тлехьа. Цунна воззаш хиннав Сергей Эйзен-штейн, Александр Довженко. Хлаьта йоазанхошта Горь-кий Максима а Булгаков Миха-ила а езаенна хиннай галгашун кхоллама юьхыг. Ше Украин-нерча Харькове вахаш хин-нав из, 1928 шера цо дакъа ла-цад Москверча «Востоккино» яхача треста кхетаченна юкъе. Цига ценхаштта къамаьл а ду-цо. Цун ший къамаьла юкьера хов вайна из кинотрест хьа-хелла 4 шу долга а цунна юкъе волаш цо болх бу 10 бутт болга а. Россе къамий киноискусство деглакувша, моттигашкара цу лостамагаша болх дийнбе хьаьь хиннай из киноиндустри. Амма йоахашканаькъан Шамала цига даьча къамаьлах гучадоал вайна, сценаристий курсаш хьа-ярал совга, цо къамашта юкъе-бе боагаш бола болх беш ца-хилар. Цо яхачох, кхыметтел лертгаш сценареш язъе а йомабац цо моттигашкара кинематогра-феца шоай кхелаш ювза безам-бола нах. Цар духьал беза-реш язъергойлача сага лаьрхаш бийдал гулью. Цо яхачох, «Вос-токкино» кийчбац къамий ис-кусство деглакуваргойла гов-заве режиссёраш, оператораш, актёраш. «Къамий говзанчаш хьалкхехбар — из керттера дош да вайна тахан. Цхьабакъда цу лостамагаша вай деш хлама дац. Вай киноорганизаци йола дий-шу дале а, цун тлехьайсар бел-гала гуш да. Цу юкъа кхебаьбий цо къамашта юкъе, уж моргаш беце а, Довженкох, Колотозовх, Шангелаях тара мукьагаш бола говзанчаш? Цу хатгара дола жоп вайна довзаш да. Болхлой кийчбара хьакьехьа дувцаш, уж кхебе а царех пайда эца а таро луш дола къахьегаша хьа-лаш хьакхолла деза. Таханар-ча денга кхаччалца, болхлой кхебар дош фабрико лоархаш хиннад къахетама деш дола, лоархаше доаца хлама санна. Из цхьаккха тайпара могаде йиш йолаш хлама дац. Кьона бол-хой кхебар фабриканна кер-тера декхар да, промфинпланаца

а нийсе мегаргдолаш...» Вешта аьлча, «Востоккинона» хьалхаш-ка латта декхараш дика кхета-деш, цо ца деча хламах сагото кхоачаш, ваьхав Шамал. Еррига-ча советски индустреца а бала болаш хиннав из, цудухьа був-замаш леладаьд цо, дла-юха ка-хаташ яздаьд глордаьнна хинна «Александр Невский», «Бро-ноносец Потёмкин» яха филь-маш даьхача режиссёраца Эй-зенштейнаца. Хлаьта Довжен-ко Александр даьхача филь-май мах бе ховш, хьакьал длакхоачаш саг а хиннав из. Из гучадоал цо 1935 шера «Укра-инфильмо», «Мосфильмо» цхьа-на даьккхача «Аэроград» яхача фильма хьакьехьа Эйзенштей-нага галгаш зламйгача сага яз-даьча каьхатага глolla. Цун дика а эсала а оаглонаш зе а царех язде а низ кхачаб вай мехка-хочун. Леча хана 37 шу даьнна мар хиннавац Шамал. Из длахо а ваьхаваларе, къаман кино-искусство, вай къаман хинна а ца леш, кхыча къамий а кхыча беса хургьар аьнна хет сона. Цун валар мишта хиннад цхьа-нахьа яздаь дайнадац сона, бакъда из венна шу малагаша да хайча, цхьаццойола хлама дагадох. Йоахашканаькъан Шамал кхел-хав 1944 шера. Вайна дика ховш да-кх из мишта шу хиннад вай къаманна.

Галгашта юкъе киноискус-ствога чоагаша бувзабенна-ча нахах хиннаб Мамилганая-къан Сулумбик Даканаькъан Мухьмади. Уж шаккха цхьана дешаш хиннав Ленинградер-ча театра, ашарий, кинемато-графе пачахьалкхен институ-те. 1962 шера из чакхьаьккхача денз, мехкарча тайп-тайпарча шахьарашка къахьегаш, театра-цеи киноцеи вузавенна хьав-нав уж шаккхе. Бакъда царех хларанех къаьст-къаьста дий-цаца бакъахьа хургда аьнна

Даканаькъан Мухьмад — режиссёр

хет сона. Юхьанца дувцаргда вай Сулумбиках лаьца. Дийша цлавеначул тлехьагаш, цо къахьег Шолжа-Глалй тларча драмтеа-тре, вешта аьлча, театра режис-сёр волаш болх бу цо. Бакъда ше а, дика роль ловзае ховргдолаш, актёр хиннав из. Цо эггара хьа-ха кино ловзаяьр хиннай «Вай заман турпал» яхача Лермонтов Михаил Юрьевича язьяьча ро-мана турпала, эбарга Казбича роль. Укхаза дагадох безам ба са Абаьданаькъан Бека язьяьча «Бубенна гаш боахаш ва киноре-жиссёр» яхача очерка тлара цхьа дакьилг. Из кино даьккхар хин-нав Ростовкий Станислав Ио-сифович, Сулумбика ший рола-га кийчлуш, мишта къахьегаш хиннад дийцад цо:

— Дукха низи хьинари дладехаш, дуккхача хламна сага сатоха дезаш я иску-ство. Казбича роль кийчъеш, кезига къахьийгадац кино-артиста Мамилганаякъан Су-лумбика а. Казбича сурта хьа-сапа тла валар духьа, цхьан шераи ах шераи модж лелайир цо. Кюра мо йаьржа, хоза модж яр Сулумбика. Тлаккха Казбич санна говра тла вагаш йомалуш а хилар из, говраш кхоабача за-воде. Дика говраьри хилар Су-лумбиках. Карагез яха Казби-ча хиннар мо говр а, Сулум-бика ше хержа, караюмайир. Фильма тла гуш, актёра из дика карагидьлар. Тлаккха мел дика, бокьонца ролан тларча турпа-ла таралесташ а ловзайир Каз-бича роль. Укхаза дика накъа-даьлар лоаманхочун оамалаш, зламйга волча хана денз, Сулум-бика дика йовзаш хилар, цунах шийх уж йоахаш хилар а.

Длахо юха а дешар. Хланз цо деш режиссёрый курсашка, цу хана цунна бовз глорбаьнна советски кинорежиссёраш. Ше а волау кинофильмаш даха. Цу юкъа цо болх баьб Одессерча киностуде, длахо Москверча М. Горьке цлрагаша киностуде. Цо тайп-тайпарча шерашка даьхад Сацпалестически Къахьегаша Турпалех Эсамбаевлар Махьму-дах, Хаджиевлар Шамсудинах, «Лезгинка» яхача селий халха-ра ансамблах, «Бреста бицбен-на турпалаш», «Лоаман аша-раш» яха кинофильмаш. Ше говза кинорежиссёр хиларга хьежжа цо даьхад исбахьален фильмаш а, царех да «Клайча лаь бос», «Щеча беса клотарг» яхача Ю. Фомбышенко повестах даьккхар, «Йийий танго», При-ставкин Анатоле «Дошо морх яр, бийса йоаккхаш» яхача по-вестах дола фильм. Дуккхача цихезача актёрашца болх бе

Янданакъан Тамара («Лоаман новелла»)

бийзаб цун, дувца киноленташ доахаш. Царех хиннав Крючков Николай, Дуров Лев, Гердт Зиновий, кхыбараш. Къаьстга а боча да глалгашта вай Сибре дигарах лаьца дола Приставкина повестах даьккха исбахъален фильм. Из Шолжа-Палий тла хьаькхача Сулумбик венача хана, хала дар цунга хьажа ваха, билет эца. Цул тлехьагла хьажа безам мел бар хьежар цунга, телевидене глалла из хьаькхача хана. Сона хеташ, цунна эггара халагла хинна хургда из доаккхаш, хлана аьлча дог гувжадеш да цун дуккха доакшош, хлаьта Сулумбика-м из ха клезига-дукха дагайоагаш а хинна хургья. Вай цладоагаш из кхийна-нийсвенна зламсаг хиннав. Вешта аьлча, Росссе киноискусство а глалглай кинематограф а деглаухача даькье йоагаш йола ший моттиг хьалаьца чакхъаннав Мамилганакъан Сулумбик. Хала а хеташ, хьаьхаду аз, из укх шера вайцара къаьста хиларах.

Цунца Ленинградера театра, ашарий, кинематографе институте деша ваьглав Сурхо тлара Даканакъан Мухьмад а. Из ваь хиннав 1934 шера Гадой Ахьмада дезале. Кинорежиссёр волаш йоккхача шахьарашка болх баь саг ва из. 1962-ча шера лакхе хьаьхача институт яьккха воал Мухьмад, Шийна Калинина поьлке дий цла дола коттедж енаяр, яхаш, дийцар цо сона, ше валалехь ши-кхо шу хьалха. Из мича яхай, лаьдала юха длаеннай е хьа ца эцаш йитай — из кхетадеш дац. Бокьонца бакьда цац: цунна болх бе моттиг хинная республике. Из юхавода Ленинградера, цига «Ленфильм» балха а отт. Цу хана из саг йоалаь вар. Мишга нийсденнадар цо Ленинградера кхийна йоа йоалаь вар. Котанакъан Сулумбик, Идаевлар Ювсапи (нохчо), Даканакъан Мухьмади кхоь цхьа молха эца дагахьа аптеке чубаха хиннаб. Цу чу латташ йола Куприянова Людмила йовз вай мехкахоьча. Цун да, тема-форда училище медицински гулакха начальник волаш, къаьхьегаш хиннав, инарал-майор яха чин а хиннад цун. Къамаг гурже хиннав из. Хлаьта Людмила нана полячка хиннай. Дий шу Мухьмадал зламагйолча Людмилайна чоагла везалу глалглай зламига саг, цунцара къаста ловш ядар из кхы. Иштта хьахул цар дезал, 20 шу ха йоаккх цар цхьана бахаш, цу юкьа хьахул цар йоа Лейла. Бакьда вахар массаза шаьра хилац, поэта Озанаькъан Салмана а дайна, цкъаза «шоага хул». Къаста безаш моттиг нийслу цар вахаре. Йоа наьнаца юс. Цу хана денз, уж Даканакъан Мухьмадаца гулакх доагаш

хиннабац. Цул тлехьагла йоалаь яр цун шоллагла сесаг. Из Яндарера яр. Цигарча ишколе завуч йолаш болх беш хиннай Коазой Люба, цо йоалаьча хана. Петербурге почте болх беш яьккхай цо ший дукхагйола ха. Цо ваь 30 совгла шу даьнна Амир яхаш воа цар.

Дешача хана актёра говзал ма йий вай мехкахоьча Юмаьяр, режиссёр мишта хиннав цох? «Ленфильме» болх беча юкьа цо чакхийоах режиссёра Г. Козенцева курсаш, из говзал гетгара дика кара а ерзаеш. Цу хана денз, ше кино даха воладу из. Цо даьхача исбахьален фильмашга юкье да «Къаьхетаматермашен» («Поезд милосердия»), «Ловожара оаггуб» («Угол падения»), «Доттагйийи шераши» («Друзья и годы»), «Цера юкье никь бац» («В огне нет брода»), «Катерина Измайлова», «Гомара арара клай малх» («Белое солнце пустыни»). Тлехьардар даккхарах дукха дийцад тайп-тайпарча йоазошка. Цудухьа лоацца арда аз цох. Духьала белгалдоаккхарда вай, цун шоллагвола режиссёр волаш, цо къаьхийгалга а, цу кинофильма юкье даька лаца Дудаевлар Муса хыйха хиннар а глалгла волга. Фильм даьккхад Махачкале.

— Вай мехкахоьча а глалглайче лаьтгача хьалах а кино даккха хьежавац хьа? — хаьттар аз юртахоьчунга.

— Базорканакъан Идриса повестах «Безама наькьаш» яха фильм даккха гертатар со, тлехьа тлаьйоагача хана цун «Бодонгара» яхача романах даккха лерхача фильма кийле кийчяр духьа. Даккхийтанзар сога. Иштта дладисар-кх из.

Бакьда вай къам дувцаш дола 1938 шера Н. Тихоновси Л. Арнштамеи даьккха «Доттагйий» яха фильм меттаоттадеш къам хыйгар аз. Цун титрашка язьяь

яр са тайпан цли. Глалглай дика бувцаш хинна цунна юкьера кхоь моттиг даяьккхача, аз сай тайпан цли а даяьккхийтар цу фильма тла болх баьча наха юкьера.

Ахьмада Мухьмада дукхагла къаьхийгад документальни кино доаккхаш. 130 хиллал фильм даьккхад цо, цу лостамагла къа а хьегаш. 1964-ча шергара волавенна 1995-ча шерга кхаччалца, болх баьб цо «Ленфильм» яхача цлехезача киностуде. Цул тлехьагла пенсе вахав. Сона хезадар, Петербурге бахача глалгашта кпирандийнахьарча ишколе цо глалглай мотт хьех аьнна.

— Бакьдий из? — хаьттар аз режиссёрага.

— 1998 шера ла ювца ишкол хыйийллар Албохчанакъан М., Гадаборшанакъан М. Согар дийхадар цар, глалглай кхойтала алап цига Юмадар. Юхедиса 33 эрсий алапаш ма дий. Аз болх бир царца. Тлаккха ишкол длакьайлар. 2004-ча шера из шозлагла хыйийллар Исмейланакъан (Йовлой) Лизас. Цо а дукха болх банзар. Кхозлагла из хыйийллар Бларахой Ахьмад вар. Бераш хьа а ухар, деша а дешар. Цхьан шера мара болх банзар цо а.

Ший кхыча глалгашца хиннача бувзамех а дувцар Мухьмада:

— Глалглай труппера актёрар В. Меркурьева курсе деша баьккча хана, уж студгородоке леш бар, Коталон парка юхе. Цар массане а тайпан цлараш дла а язьяь, эшаш хуле кулга клайла хургйолаш, царца бувзам оттабаьбар аз. Хлаьта художник Оздой Дауд (из сона вайзава 1975 шера) Америке длавахалехь, цига дладахийта дезаш дар цун балхашта даьха сурташ. Уж деррига сурташ даьхар со вар. Цул тлехьагла, из длавийхар Америке, дика а воаллар цига. Бакьда, да цомогаш ва, аьнна, цлавийхар из. Даьна юхе ваьлар Дауд, воккха саг длакхалхалца. Америке юхавахар хиланзар цун. Хлаьта а цигарча музьяша цун цхьа болх битаб, даимленна гойтар духьа.

Кхы цааккха цлава, глалглай мехка ваха хьежавац-те Даканакъан Мухьмад? Цу хьакьхьа дувцаш, цо аьлар, 1987-ча шера Боканакъан Хьажбикара хьалвийхавар со Шолжа-Палий тла. Цавар дувцаш хиннад царна юкьера къамаьл. Мухьмад моллагла цар хьабенна болх бе раьза хиннав, нагахьа шийна ваха моттиг (квартира) лойя. 10-12 ди а даьккха, кхы цар юхь ца яь, юхавахав из ше вахача Петербурге. Карарча хана массехк шу да Даканакъан Ахьмада Мухьмад воаца, бакьда цо ки-

Новрбенаькъан Руслан («Маьрша волаш вола»)

нематографе йита лар дуккхача шерашка ювцаргья аьнна хет сона тлехьа тлакхувча къонача тлехьено.

70-ча шерашка кинематограф юкьебаьккча глалглаех я Янданакъан Тамара. Культурца, театраца хьакь долча наха хов, Тамара Ленинградера театра, ашарий, кинематографе влшагьеллача глалглай студеца йолаш, В. В. Меркурьевгара а И. В. Мейерхольдагара а Юмалуш хиннилга. Цигара цаеначул тлехьагла, театре болх баь ца леш, тайп-тайпарча киностудешка исбахьален фильмашга даька лоацаш хиннай из. Дерригаш ца дувце а, массехк хьаьхадергда вай царех. Тамарас даька лаьцад «Бабек» (1979), «Лоаман новелла» (1979), «Сармака шу» (1982), «Лоамшкарча лувкхеран йаьха оаз» (1985), «Шахерезада керда фаьлгаш» (1986), «Шахерезада тлехьара бийса» (1988) яхача а кхыча а фильмашга. Къаьстга сона боча а хьамсара а дар царех «Лоаман новелла» яха фильм, хлана аьлча цун сцена-рий язьяь глалглай халкьа йоазанхо Чакхенаькъан Саид вар.

Цул совгла, хулаш дола хлама а вай республике хулар, хлаьта Тамарайга геттара хоза товш санна хийтар сона вайнаьха йийий роль. Укхсаза Саид хьаьхавьволаш, массехк дош ала безам бар са цои хийрий йоазанхоьча Цагараев Максимеи цхьана сценарий язьяь даьккхача «Галаш тла цлараш» яхача кинофильмах. Керда лаьдал доаккхаш, лоамароша лоаттабаьча къовсамах, лайнача халонех, лоамарой цхьа барт болаш моастагчоа духьальоттараш дувцаш да из фильм. Цох иштта цли тиллар баьхан да, лоамашка бахача наьха лаьдал хиннад кхерам тлабоагача хана, глалан бухье хоама цли ювзаш, иштта длахайташ хиннад цар гоньха ядача юрташка, тема кийча хила безилга. Вай даьша леладаьча цу лаьдалах пайда эцаш, даьккхад из кинофильм. Хьалха каст-каста хьокхар из телевизора программанна юкье. Укх тлехьарча хана дайнадац сона. Кхыча къамашта нийса, глалглай къам а дувц цо, дика гойт паргтонга дала герттар къамо лоаттабаь къовсам.

Духьал цхьа Чакхенаькъан Саид хинна Ийнавац кинематографаца къаьхьегаш. Ший хана Базорканакъан Идриса а даьд кинофильманна ларде дийша йоазош. Къаьстга царех я «Къаьхьегами розаши» яха цун очерк. Цул тлехьагла цох хьахиннай «Сохалхавувргва» яхача исбахьален фильма сценари. Из фу фильм да, хьанах даьккхад са ханарча наха дика хов. Таханарча кагирхошта ца ха а тарлу. Цу очерко а кинофильмо а вувцар ва СССР халкьа артист, Социалистически Къаьхьегам Турсал хинна Эсамбаевлар Махьмуд. Зламига волча хана денз воккха хинна длаотталца, цо даь халхараш, ле-

ладаь балхаш, йоккхача сценага кхаччалца цо хьабена никь гойт цу киноленто. Зламига клайк волча хана, Наьсрерча къаьнарча культуран цлагла (РДК оалар цох) хьежав со цу фильмага эггара хьалха. Цу хана денз, хланз а цунцара чам длабаланза ва со, цкъаза интерната чура из хьа а лехе, цунна юкьерча халхарашка, къаьстга а вайнаьха халхарга хьожаш ха йоаккх. Къаман халхар геттара хоза дича санна хет сона Махьмуда.

Тлехьарча хана гучаьаннача а, берригача мехка байзача а актёрех ва Булгучанакъан Адам. 2005-ча шера денз, хьинаре даька лоац цо вай мехкарча кинематографаша доахача бе-беча фильмашга. Къаьстга а из дика вайзав, Лаврентий Бере роль ловзаяр баьхан долаш. Нагахьа санна цо ролаш ловзаяь фильмаш дувце, царна юкье да «Маьлхо клайдаьбараш», «Жуков», «Легавый», «Смерш», «Власик. Сталина Индоргла», «Орловаи Александрови», «Сигале милашца юст», кьдараш.

Цхьаькха цхьа актёр а хьаьхаве безам ба са укхсаза. Из ва Новрбенаькъан Руслан. Цо а даька лаьцад дуккхача фильмашга. Дагалоацаргда вай царех массехк. Из да «Маьрша волаш вола», «Кьонахчун хлайкал», «Ахилеса кьоажув», «Бурчолг», «Стилет», «Шийтгала гуйре», «лаьржа жукарт», кхьдараш. Кхы а да цо ролаш ловзаяь киноленташ.

Къаьстга а сона дика хет, вай республике Дунен халкьашта юкьера «Дошо глала» яха кинофестиваль длаьхьош хилар. Эггара хьалха из хилар 2014 шерарча гурахьа. Цу юкьа вайцига хиннаб цлехеза мехкара актёрар а режиссёраш а. Царех ва Росссе кинематографистий Союза председатела заместитель Лаврентьев Клим, цун фусам-нава, режиссёр Лаврентьев Эльвира, телеведущи а диктор а йола Судец Татьяна, актриса Егорова Наталья, Громушкина Наталья, Журавлёв Анатолий, Хохлова Ольга, Лужина Лариса, Варлей Наталья, Светличная Светлана, Тома Светлана, Нинидзе Ия, Панкратов-Черный Александр, Куценко Гоша, Климович Егор, кхыбараш. Фестивале хьокхаш, даька лоацаш хиннад Росссера, Гуржий мехкарча, Украинерча, Туркий мехкарча, Германерча, Венгерча, Китаерча, Таиландерча кинематографистий фильмаш. Дуккхачарна еннай «Дошо глала». Цу фестивало а юткъам бергба аьнна хет сона, вай республике кинематографаша деглакхувлар а чоагьялар а. Цу новкьа халхарамасал долаш а да. Из да «Сайти Зоуле воа» яха исбахьален фильм. Длахо длайодача хана, уж толамаш доккхала хиларга сатувса лов.

Булгучанакъан Адам - Берия

Кхийра нана йийлхаяц

КхувшбоагIарашта доал эшарах лаьца

Батайнаькъан Хьава

Тахан вайна юкье дукха нийслу тамашийна хIамаш. Башха саг цецвала везаш а хилац, аьнна, хеталу; хIана аьлча хIара дийнахьа яхар мо, уж вайна гуш хиларах. Масала, кагирхой тахан массе оагIорахьара хьаллоацаш, царна никь хьабеллаш, Iаьдало царна даим терко локтаеш ха я ер. Бакьда цхьаболча кагирхоша из башха теркал а дойхьогI, аьнна, хеталу; цар леладечунга хьежача. Берригаш ба аргдац аз, бакьда цхьабараш, хIаман хьурмат ца деш, шоай вахаре нийслуш дола дикаш иштта массаза хургдолаш санна хеташ, нахаца лерхIам боацаш хьалкхувш хилар-м, ма-дарра аьлча, нийса дац. Таханарча тIехьенца, къабстта

кхувшбоагIарашца, дукха ба сарахьа машенаш хехка ара а баьле, саг дIаваха а е хьава а ца вуташ, ша баьча наькъ тIа уж кхестаеш, зехьа ха йоае-раш. ЧоагIа хатта ловш хул со царга, малагIча ахчах ийцай Iа из, аьнна. Ховш ма дий из-м, ше къахьийгача рузкъах из ийцайоацилга. ТIаккха дас е нанас даьккхача ахчах из ийцайе, селлара харцахьа кхестае еза из? Цул а халагIа деций, вIалла бехк боацача сага тIатеха, цар из лозавича?

Цхьан сайрийна тхоаш даха-ча урам тIа дайра сона укх тай-пара сурт.

Ма хулла сиха машен лек-каш, шаьрача наькъ тIагIолла из кхестаеш, вар цхьа берашха зIамига саг, цунна тIехьатовсабенна болхар юрта-

ра кIаьнкаш а, царна юкье гет-тара зIамигбараш а бар. Бакь-да машена дас, уж вIалла боа-цаш санна, теркал ца беш, ший машен кхестаеш, цунга цIогIа ухийташ, машена чархех кIур тувсийташ, харцонаш лелайо-ра. ЦIаьхха, юхасаца, цу маше-но катехача, Дала ма дахьалда, цун кIалдаха тарлуций царех бер? ТIаккха малав цунна хьал-хара жоп дала дезар? ЮхьIаьрж оттараш цун да-нана деций? Иштта, хьисап доацаш, бола кхувш боагIа вай кIаьнкаш бIаргабайча хала хет сона а са мугIарерчарна а, оалалургдар сога.

ДукхагIйола мукьа ха цхьа-ца цIагIа эшаш дола гIулакхаш деш, е кинижкаш дешаш, е кхь-дола вахарера хьашташ кхо-ачашдеш цар дIахьош хилча, шоашта а иштта даьна-нанна

а паргIато лургьяр цар, вахаре царна из дукхагIа наькадарг-дар. Оалаш да-кх вай даьша: «Юстара лийнначох йис кхийт-тай», — аьле. Цох тарра, уж ха яхача хана ара ца лелийта даь е наьна низ дIакхачар-м гетта-ра хьинар а говзал эшаш хIама дац. Цу дешага хьежа бежа уж, хIана аьлча таханарча дийнахьа вайна дукха гу харцахьа лелаш, тайп-тайпара молхаш багатув-саш, геттара ийрчача наькъ тIа баьнна кагирхой.

Берригаш беце а, ба-м ба уж вайна юкье. Хьаштдале малашб

ховш а ба, бакьда хIаравар ший-гара ца ала гIерташ, царна сато-хаш ва, уж шоай арIагIа дас е нанас кхетабергбарий-хьогI, яхаш. Из мо бола никь хьаэца атта хул, бийсан ший ханнахьа чу ца воагIаш, ара лелачунна. Водар хьаэцара тIера хул, айла-юкье лелаш бараш.

Уж дIа хьаных кхет, гонахьа-ра гIоз малагIа ба ха деза даь-шта. Ший дезалхо лоравеш хила веза саг, кхоана велха везаргвац цох тIаккха. Цудухьа хила вай кIеззига хIаман хьисап долаш!

ГIалгIайче 2023 шера 100 гектар комсаш дIаьогIа лерхI

Коазой Мадина

ГIалгIайчен юртбоахама даькъ тIа, паччахьалкхено новкъостал деш хиларах, дика дегIабоагIаш латт бешамаш лелаяра болх, цу даькъе комсаш лелаяр а. Бешамаш шерьяра болх, 50 гектарага кхоачаш, хIара шера дукхагIа хулаш боагIа, аьлар республикан юртбоахама зарбан болх лелабераша.

«Оаха хIара шера 50 гек-тар дIаюв. Беррига бе лерхIаш бола болх дIалаьрхIача, 2030 шерга кхоачаш, 1 эзар гек-тар комсий беш дIае лаьрхIад. Дукхача шерашка хьатIаювлаш йола гаьнаш дIалаьрхIача, «Август», «Зеленокумски» оала сорташ 100 гектара тIа дIайийнай. 2023 шера кхь а 100 гектар дIае лерхI. Из хур-гья «Молдова», «Август», «Зе-ленокумски» оалача сортах йола комсаш», — аьлар ке-пIаьозон, хоамий викалашка ГIалгIай Республикан юртбоа-хама министра.

Юртбоахама гIулакха лаьрхIа, складаш тоаеш латт

Коазой Мадина

из хургва.

Наьсарерча тIема комиссари-ата гаьна йоацаш, хургья юрт-боахама гIулакха йола скла-даш. Из инвестпроект кхоа-чашьеш воаллар ва бизнес-мен МутаIаланаькъан Мухь-мад. Цу моттига кулгал дер, а

Кастта уж мо йола скла-даш хьалье лерхI Шолжа, МагIалбика районашка. Хьаль-еш латтача складашка хIарне чу 24 бокс хургья, шийлалоргаш, а чулатташ. Шозза вIаштIара яь гIишло я из, тикашта лаьрхIа

къабстта складаш йолаш.

«ХIара кхачан ше-ший мот-тиг хургья. Цу моттигий чуэца аьттув ба 5 тоннага кхоачаш даар: сомаш, хаьсаш, чкъаьра, дулх, консерваш, маршах даь даараш. Цу доазан тIа ярмар-каш дIакхяхьа аьттув хургба юртбоахаме къахьегаш волча

100 бизнесмена.

Гаьнара хьаухача наха лаьрхIа 30 моттиг йолаш хьаьша-цIа (гостиница) хур-гья цу коа. Йоккхий машенаш, иштта кхьяраш, а дIаувттае до-азув къоастадаьд цига», — дий-цар тхога республикерча каб-мине.

ПУБЛИЧНЫЙ ДОГОВОР на оказание услуг по водоснабжению и водоотведению

Государственное унитарное предприятие «Ингуш-регионводоканал», именуемое в дальнейшем Органи-зация водопроводно-канализационного хозяйства, в лице исполнительного директора Акмурзиева Ахма-та Мусаевича, действующего на основании доверен-ности от 10 января 2023 года, публикует настоящий публичный договор холодного водоснабжения и во-доотведения в адрес лиц – собственников и пользо-вателей помещений в многоквартирных домах, соб-ственников и пользователей жилых помещений мно-гоквартирных домов, собственников и пользователей жилых домов (далее - Потребители), присоединенных к централизованной системе холодного водоснабже-ния и водоотведения Организации водопроводно-ка-нализационного хозяйства.

В настоящем договоре, если контекст не требует иного, нижеприведенные термины имеют следующие

значения:

- Публичный договор - предложение Организации водопроводно-канализационного хозяйства, адресо-ванное любому лицу, заключить с ним договор холод-ного водоснабжения и водоотведения в многоквартир-ном доме, жилом доме, домовладении, потребляющих коммунальные услуги (далее - Договор) на существен-ных условиях, содержащихся в настоящем Договоре.
- Потребитель – собственник помещения в мно-гоквартирном доме, жилого дома, домовладения, а также лицо, пользующееся на ином законном осно-вании помещением в многоквартирном доме, жилым домом, домовладением, потребляющее коммунальные услуги.
- Организация водопроводно-канализационного хо-зяйства - юридическое лицо, независимо от организа-ционно - правовой формы, осуществляющее холодное водоснабжение и водоотведение.
- Акцепт - полное и безоговорочное принятие По-требителем условий Договора.
- Конклюдентные действия - совершение Потреби-

телем действий, свидетельствующих о его намерении потреблять коммунальные ресурсы (холодное водо-снабжение и водоотведение) или о фактическом по-треблении таких ресурсов. Потребитель дает согласие на обработку персональных данных Организацией во-допроводно-канализационного хозяйства и его аген-том по сбору платежей (ФЗ от 27.07.2006 г. № 152-ФЗ). Данный договор в соответствии со ст. 426 ГК РФ име-ется публичным и считается заключенным с момен-та первого фактического подключения Потребителя в установленном порядке к присоединенной сети Орга-низации водопроводно-канализационного хозяйства на основании ст. 540 ГК РФ. Согласием на заключе-ние договора (акцептом) считается совершение Потреби-телем конклюдентных действий. Потребитель, акцеп-товавший оферту, рассматривается как лицо, вступив-шее с Организацией водопроводно-канализационного хозяйства в договорные отношения на следующих ус-ловиях.

Полный документ смотрите в разделе «Документы» на сайте газеты «Сердало»

85%
ГалгIашта лов,
лоамашкахъ
шоай цIа хилар

Султиганькъан Йоакъап

ГалгIайчен 85% бахархой ловш ба лоамашкахъ, доккха доацаш, шоай цIа хилар, аькки салаIа а иштта шоай могашал тоае а накъадаргдолаш. Цунна тешал ду, 100 сага юкъе хаттараш луш, «Сердало» газета корреспондента ДIабихъача балхо.

Хаттарашта жоп луш хиннача наха дукхагIар лоархI цIена хий а молаш, лоамарча фега, цхьаккха тата а шаьарашкара хьалаш а доацаш, ха яккха йиш хилча, сага могашал меттаоттае таро хургъяр, аьнна.

50% хаттарашта жоп луш хиннараша лоархI, нагахъ санна лоамашка цIенача фега салаIа таро хилча, форда тIа ваха а эшац, аьнна.

12% кхоачаш болча наха лоархI лоамашкарча районашка дукха нах бахаш хилча, из экологена Iаткъаш хургда, аьнна. Цул совгIа, из иштта Iаткъаргда лаьттанна, хьуна, хий хьадоагIаш долча хьасташта, яхараш а бар цу юкъе.

Шоай лоIамагIа наха гIо деча кагирхошца къамаьл хилар

Гаьгенаькъан Марина

Кагирхой гIулакха йолча Комитета кулгалхочо Малсагананькъан Адама къамаьл хилар «Ноахал 25-35» яхача Мужеча хиннача вIашагIкхетара доакъашхошца, аьлар «Сердало» газета корреспондентага комитетта болхлоша.

«Ше къамаьл деш, кагирхой гIулакха йолча Комитета кулгалхочо «Студентий бIаьсти» яхача Ерригроссе фестивале дакъа лацарах долча хаттарашта жоп делар. Иштта цига дувца оттадаь дукха хаттараш дар ка-

гийбарашта дагадоахкаш. Масала, университетте деша оттар, волонтерий книжка а долаш; 2023 шера гранташ эцар; кагирхошта юкъе культурни вахар дегIадоаладар; кхы дIаходараш а. Цу массанена жоп дала таро хилар. Цул совгIа, Малсагананькъан Адама ишколашка багIача дешархошта лаьрхIа уйла е еза ловзараш дIадахьарах, КВН командаш хьакхолларах дийцар. Къамаьл йистедоалаш, «ГалгIайчен волонтер» яха лаьрхIа мейдилг а елар. Тайптайпарча дакъ тIара вийтта волонтер вар мейдилгаш яла оттаваь хиннараш», — аьлар комитетта зарбан болхлоша.

Нагахъ санна шун безам бале, кагирхошта лаьрхIа цхьацца хIама юкъедоаладе, тхо кийча да цу гIулакха.

Шоана бакъахъа хетар чакхдаккхара кийча я Комитет», — аьлар Малсагананькъан Адама.

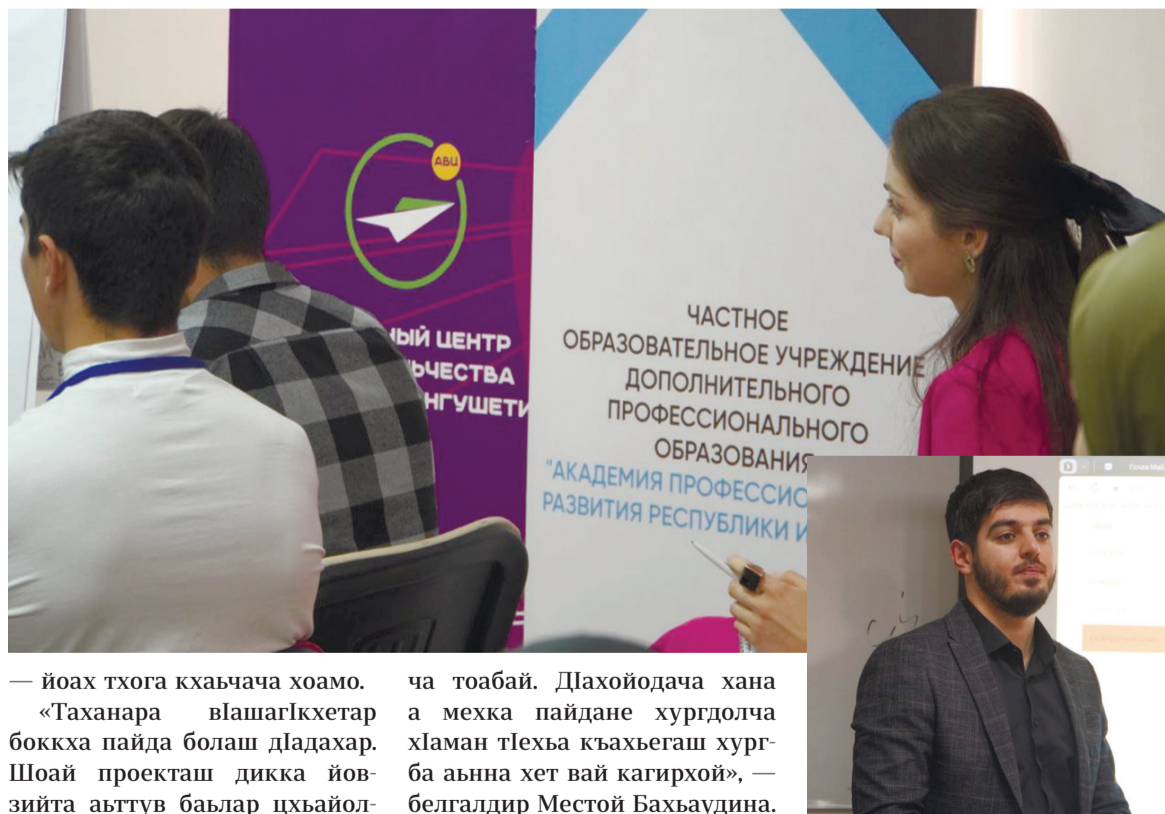
Кагирхой Iомалуш ба

Гаьгенаькъан Марина

Smart- балхах йола «25-35 даьнна тIехье» яха хIама Iомадар дIадахьар Кьилбаседа Кавказерча кагирхой форуме.

«Iомабеча моттига спикер волча Местой Бахьаудина гулбеннарашта дийцар, грант яккха безам бараша проекташка малагIа болх дIабахъа беза, мишта дIа-хъа бекъа беца болх, тоабо лаьрхIар кхоачашхургдолаш.

Лекци яьнначул тIехьагIа, дIа-хъа екъаенна, тоабаша шоай проекташ вIашагIехькар. ВIашагIкхетара кураторга дIахьекхар из деррига. Хьалхарча моттиге эттар туризм йоаржаярах йола проект, шоллагIа моттиг кхьарчар Iаламца ювзаеннача проекта, кхоалагIа хилар юхейсараш»,

— йоах тхога кхьача хоамо. «Таханара вIашагIкхетар боккха пайда болаш дIадахар. Шоай проекташ дикка йовзийта аьттув баьлар цхьайол-

ча тоабай. ДIахойодача хана а мехка пайдане хургдолча хIаман тIехъа кхьаьегаш хурга аьнна хет вай кагирхой», — белгалдир Местой Бахьаудина.

ГалгIайче
«Боккха
даьттагIа»
яха болам
дIахьош ба

Гаьгенаькъан Марина

Ишколай, культуран ЦIеной дешархой дакъа лоацаш ба «Боккха даьттагIа» яхача Ерригроссе болама юкъе, аьнна, хоам бир «Сердало» газетата Iаьлий-Юртарча культуран ЦIен болхлоша.

«Яхъо дIадехацох, «ДаьттагIан» цIайна хетадаь, сурт кийчде дезаш ба доакъашхой. Из сурт дуллаш, моллагIа хIамах пайда эца йиш я. Из гIулакх хьаллаьцар Iаьлий-Юртарча культуран ЦIен дешархоша а.

Культурни-салоIама урхаллене деша ягIача ийш шу даьннача Балайнаькъан Аишас «Теник-мунда» йир», — йоах хоамо.

«Цу тайпара яхъаш массаза а хиннай берий теркам тIаозаш, из дика а да», — аьлар Iаьлий-Юртарча культуран ЦIен исбахьален кулгалхочо Йовлой Хаде.

сердало

Учредители:
Правительство
Республики Ингушетия и
ГАУ «Общественная
газета «Сердало»

Главный редактор:
Курскиева Х.А.

Адрес Правительства РИ:
360001, г. Магас,
пр. И. Зязикова, 12.

Адрес редакции и издателя:
Республика Ингушетия,
386101, г. Назрань,
Тер. Центральный округ
пр. И.Базоркина, 60.
Тел.: 8 (8734) 77-11-84
Бухгалтерия: 8 (8734) 77-10-85.

Газета зарегистрирована
Управлением Россохранкультуры
по ЮФО.
Рег. номер ПИ № ФС 10-6526
от 5 марта 2007 г.
E-mail: serdalo@yandex.ru
Сайт газеты: serdalo.ru.

Набор и верстка произведены в
компьютерном центре редакции
газеты «Сердало».
Время подписания номера
по графику в печать:
15 февраля 2023 г.
Фактически 17:20.

Точка зрения авторов может не
совпадать с позицией редакции.
При перепечатке
ссылка на газету обязательна.
Письма, рукописи, фотографии,
рисунки не рецензируются и не
возвращаются.
Свободная цена

Газета отпечатана в издательстве
«Южный регион»,
с готовых диапозитивов
Адрес: 357600, Ставропольский край,
г. Ессентуки, ул. Никольская, 5.
Заказ № 1435 Тираж: 2000 экз.

16 КЪОНА ТІЕХЪЕ

Ау, волонтераш! Мичад шо?

Гарчакханакъсан Сали

Ховш ма хиллара, Сурхотге дукхагъяр гувнаш долча моттиге уллаш я. Къаьстта а хала хул юрта чуваха лоа диллача, шелал эттача хана, хІана аьлча новкъа гІум тесса ца хуле, лай тІа а ша тІа а лувжаш, машен гувнах тІаюоалалуц. Цу юртар дегге наькъаш федеральни лоархІаш дац, юрта чубода керттера никъ мара. Из баьхан долаш, цъацца халонаш нийслу цига Іан замалахъа. Юрта чубода керттера никъ мо лоархІам болаш ба эгІара, хуторе чубода, никъ а, цига гІолла а чуваха йиш я юрта.

Цул совгІа цига я юртар №3 йола юкьера ишкол, хъужаре, дукха нах бах цига, тикаш я. Бакъда укхза а лакхача гувнах тІавала веза. Саякура бетта (февраль) хьалхарча ерача дийнахъа лоа уллаш дар юртар наькъаш, Наьсаре-Сурхотге яхача маршрутах уха автобус цунах тІа ца йоалалуш йисар.

Балха болхаш бола хьехархой Іо а баьха, юхавирзар водител, хІана аьлча лоа уллаш болча цу ирача, лакхача, бІаьхача гувнах тІавала таро йоацандъ. Цу новкъа гІум тоссаш, цунга хъожаш саг хилац Іай.

— Федеральни никъ бац аьле, теркал ца беш, бутт ер. Со мишта варгва цу гувнах тІа? Кхераме хІама да из, юккье саца, ха хьекха ахъаях тарлу автобус. Цу хъакъехъа дІааьннад юртдаьга, Магасе телефон техай. ХІама хулаш дац, — йоах водител.

Хьалха юрта чубодача наькъа йистошка Іойоаьссаь гІум латташ хулар, берригача наькъа бІоахала. Іуйрийна араваьле, из гІум тоссаш воаллаш хулар дикка ха яха саг. ХІанз цига машенаца тосс гІум, бакъда хуторе бода никъ, цунга хъажа саг воацаш, бисаб.

ХІара денна яхар мо, газеташа а, телевидене а, вІашагІхетарашка а дувцаш латт волонтерех, вешта аьлча, шоай лоІамагІа наха гІо деш лелача кагирхоех. Бакъда цар дІадоладаь гІулакх укхза хьал ца кхъачаох тара да. Ер Іа-м хІанз чакхдала гаргагІертад. Бакъда тІехъа тІа ма доагІий цъаькха а цъаькха а Іа. Цу ханале, Сурхо тІара волонтераш а сомабала мег, аьнна, хет сона. Амма хІанзарчоа ала безам хул: «Ау, волонтераш! Мичад шо?».

ГІалгІайчен къонача гвардейцаша пайдане къамаьл ду кагирхошца

Гаягенакъсан Марина

МагІалбика района Къонача гварде доакъашхой баха хилар СоагІапчарча ФОКе, «Кагирхой экстремизм» яхача темах къамаьл де дагахъа,

аьлар «Сердало» газетата цу урхаллен болхлоша.

МагІалбика района моттигерча къонача гвардейций отделене кулгалхочунца КІориганакъсан Бахъаудина-

ца из кхетаче влашагІеллаяр цар. Цига дийцар спортсменашта экстремизмах хъадоала зе малагІа да, сага шийна даьнна а ца Іеш, юкъярлонна а», — аьлар семинара цъхан доакъашхо.

«Цу тайпара мероприятеш каст-каста дІааьха лерхІ. Кагирхой — из мехка кхоане я, вай декхар да воаш лорадар», — аьлар КІориганакъсан Бахъаудина.

Книжкаши спорти езараш дукха ба

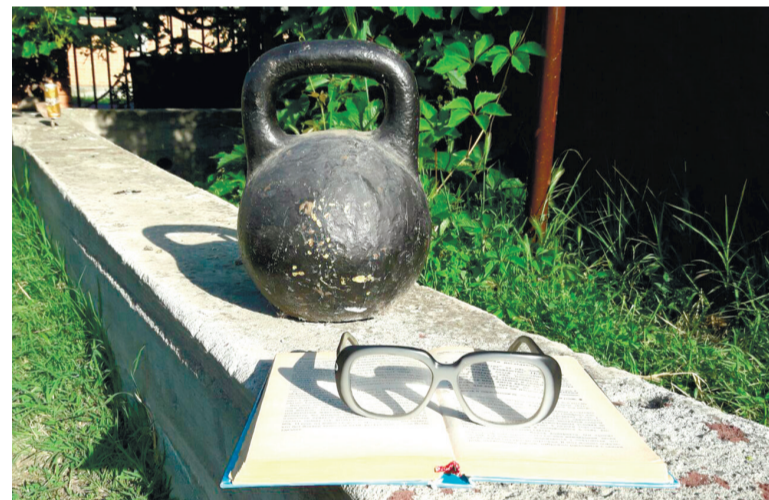
Султиганакъсан Йоакъан

Вай мехкара 35% бахархой, книжкаши спорти йоацаш, мегаш бац. Саг ший кхетамга, дегІага хъожаш хила веза массахана, иштта дІаюмаде деза бераш а, аьнна, хет царна. Из оаха зийра, 100 сагага хаттараш деш, тохкам дІахъош.

Бахархоша белгалдир, книжкашца бувзам лелабаро сага боккха пайда белга. Ше дешачун уйла дІагІаюхийташ дешаш хилча, дикача книжко

сага вахарера дукха хІама хувц. 30% спорт езаш болча наха белгалдир, лакхача толамашка кхача, саг массахана ший кхетам лакхбеш хила веза, аьнна.

«Низ болча, хъакъал а хила деза! Хъакъал деце, низ хилар пайдана дац», — алар цъхан мехкахо. 60% болча наха книжкаш деша лов, сайран балхара чубаьккача. Хъай дезала юкье, цІагІа дешаш дола книжка дега тоам беш хул. ХІаьта спортацара бувзам балхара салолача деношка лоаттабу.

ГІаьзе-Коа «Эхъ, эздел, яхъ» яха концерт хургда

Гаягенакъсан Марина

2023 шера саякура бетта (февраль) ялхайтлагІа дийнахъа ГІаьзе-Коарча культуран ЦІагІа хІарашералушдола «Эхъ, эздел, яхъ» яха концерт хургда», —

аьлар «Сердало» газета корреспондентага культуран Цен болхлоша.

«Цунна чудоагІаш да: «Хи тІа яхар» яха халхар, «Нана», «Наьсаре», «Наьсаренвальс», «Байракх»,

«Халхар», «ГІалгІайче» яхаиллеш, иштта культуран ЦІагІа юмалуш долча бераша гІалгІай меттала язъяьбайташаешаргъа, доакъашхоша баьча балха мах а бергба.

Концерт дІадолалургда 14:00 сахъат даьлча», — дийцар цар

дІахо.

«Еррига номерашгІалгІайметтала оттаяь я, цу юкье иштта да Даьхенахдолаилли, иллешца белгалдугІалгІайІадаташ, культура», — аьлар культуран Цен кулгалхо чо Белхарой ПаягІамата.

ГІОБЪЯВЛЕНИЕ

Утерянный аттестат серии №0062400 1120006, выданный СОШ №1 г. Назрани в 2015 г. на имя Толдиевой Аминат Исмаевны, считать недействительным.